

KIRKKO LASTA SUOJELEMASSA

-kyselytutkimus vuonna 2008 voimaan astuneen lastensuojelulain
uudistuksen vaikutuksista seurakuntatyössä

Veera Hynninen ja Maura Tuokko
Opinnäytetyö, syksy 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä Kauniainen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon nuori-
sotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Hynninen, Veera & Tuokko, Maura. KIRKKO LASTA SUOJELEMASSA - kyselytutkimus vuonna 2008 voimaan astuneen lastensuojelulain uudistuksen vaikutuksista seurakuntatyössä. Diak Etelä Kauniainen, Syksy 2010, 54 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaali-alan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyömme oli kyselytutkimus vuoden 2008 lastensuojelulain uudistuksen vaikutuksista seurakuntatyössä. Tutkimus tehtiin Kirkkohallitukselle. Kohderyhmänä oli Kirkkohallituksen ja hiippakuntien järjestämän Aika puhua – aika vaieta -koulutuksen käyneet kirkon työntekijät. Tavoitteena oli selvittää koulutuksen hyödyllisyys, lastensuojelulain uudistuksen vaikutuksia sekä lisäkoulutuksen tarvetta.

Menetelmänä opinnäytetyössämme oli kvantitatiivinen tutkimus. Aineisto kerättiin kyselyllä Webropol-alustan kautta. Kyselylomake sisälsi kysymyksiä Aika puhua – aika vaieta -koulutuksesta, lastensuojelulain uudistuksen vaikutuksista sekä lisäkoulutuksen tarpeesta. Kysymykset olivat muutamaa avokysymystä lukuunottamatta strukturoituja.

Tietoperustassa käsiteltiin lastensuojelua, uutta lastensuojelulakia, varhaisen puuttumisen menetelmiä, ilmoitusvelvollisuutta ja rippisalaisuutta. Teemat nousivat osittain kyselylomakkeesta ja sen vastauksista.

Kyselyn tuloksista kävi ilmi, että lastensuojelua pidetään tärkeänä asiana. Lastensuojelulain uudistuksen myötä seurakunnissa ollaan tultu tietoisemmiksi lastensuojeluasioista ja lastensuojeluilmoituksen tekemisen kynnyks on madaltunut. Tässä laki on onnistunut.

Samalla vaitiolovelvollisuus ja rippisalaisuus ovat osalle työntekijöistä epäselviä. Tämä onkin yksi tärkeä lisäkoulutuksen tarve. Lisäksi koulutusta toivotaan erityisesti varhaisen puuttumisen menetelmistä ja konkreettisista asioista, kuten lastensuojeluilmoituksen tekoprosessista.

Asiasanat: lastensuojelu, lastensuojelulaki, varhainen puuttuminen, rippisalaisuus, kvantitatiivinen tutkimus, kyselytutkimus, seurakuntatyö.

ABSTRACT

Hynninen, Veera and Tuokko, Maura. CHILD WELFARE IN CHURCH –The influence of the child welfare law from 2008 in parish work. 54 p., 3 appendices. Language: Finnish. Kauniainen, Autumn 2010. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to find out what the effects of the child welfare law from 2008 had on parish work. The study was made in co-operation with The Church Council. Respondents had taken part training called Time to Speak - Time to be Quiet (Aika puhua - aika vaieta) which had dealt with the child welfare law and the changes it had brought.

The research method was quantitative. The material that was used in the research was collected using an inquiry implemented through Webropol. The questions were about Time to Speak – Time to be Quiet –training, the effects of the new child welfare law and need of training. The questions in the inquiry were structured except for few open questions.

The theoretical part of the thesis which helped to understand the results dealt with child welfare, the new child welfare law, early support, compulsory notification and confessional secrecy. The themes were part of the inquiry as well.

The main results were that parish workers see child welfare as an important issue. They have become more aware of it by the new law. It had lowered the threshold of making a child welfare notification.

According to the respondents there is a need for further training on professional and confessional secrecy, early support and the process of making a child welfare notification.

Key words: child welfare, child welfare law, early support, professional secrecy, confessional secrecy, quantitative research, inquiry, parish work

SISÄLLYS

1 KIRKKO LASTA SUOJELEMASSA.....	6
2 KIRKKOHALLITUS.....	7
2.1 Kirkkohallitus	7
2.2 Varpu-työryhmä	8
2.3 Aika puhua – aika vaieta -koulutus	8
3 VARHAINEN PUUTTUMINEN	10
3.1 Huolen vyöhykkeet.....	11
3.2 Huoli puheeksi -menetelmä ja korjaavat toimenpiteet	12
4 LASTENSUOJELU	14
4.1 Lasten suojelu ja lastensuojelu	14
4.2 Ehkäisevä lastensuojelu.....	15
4.3 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu	15
4.4 Avohuolto	16
4.5 Sijaishuolto.....	17
4.6 Lastensuojelu seurakunnassa.....	17
4.7 Lastensuojeluilmoituksen teko ja syyt.....	18
5 UUSI LASTENSUOJELULAKI	20
5.1 Lapsen etu.....	21
5.2 Ilmoitusvelvollisuus	22
5.2.1 Ilmoitusvelvolliset	23
5.2.2 Vuoden 2010 lisäykset ilmoitusvelvollisuuteen	24
5.2.3 Seurakunnat ja ilmoitusvelvollisuus	24
6 RIPPISALAISUUS	25
6.1 Rippi ja sielunhoito	25
6.2 Rippisalaisuus.....	25
7 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	27
7.1 Tutkimusongelma	27
7.2 Aikaisempia tutkimuksia.....	27
8. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
8.1 Tutkimusmenetelmät	29
8.2 Aineistonkeruumenetelmä.....	29
8.3 Kyselylomake	31
8.3.1 Taustamuuttajat	31
8.3.2 Kysymykset	32
8.4 Tutkimuksen luotettavuus	33
8.5 Tutkimuseettiset kysymykset	34
8.6 Prosessinkuvaus.....	35
9 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	37
9.1 Yhteenveto.....	37
9.2 Vastaajat	38
9.3 Aika puhua –aika vaieta –koulutuksen hyöty ja palaute	39
9.4 Lisäkoulutus	40

9.4.1 Lisäkoulutus hiippakunnittain	41
9.4.2 Lisäkoulutus ammattiryhmittäin	41
9.4.3 Lisäkoulutus ikäryhmittäin	43
9.5 Käytössä olevat lastensuojelun ja varhaisen puuttumisen menetelmät	43
9.5.1 Huolen puheeksiotto	44
9.5.2 Moniammatillinen yhteistyö	45
9.6 Lastensuojeluilmoitus	46
9.6.1 Lastensuojeluilmoituksen tekeminen	46
9.6.2 Lastensuojeluilmoituksen syyt	47
10 TULOSTEN SOVELTAMINEN	52
LÄHTEET	53
LIITE 1: Huolen vyöhykkeet	55
LIITE 2: Huolen puheeksioton ennakkointilomake	56
LIITE 3: Kyselylomake	62

1 KIRKKO LASTA SUOJELEMASSA

Uudistettu lastensuojelulaki astui voimaan vuoden 2008 alusta. Yksi sen suurimmista uudistuksista koski ilmoitusvelvollisuutta, joka vaikuttaa myös seurakunnan työntekijöihin. Tämän vuoksi Kirkkohallitus on yhdessä hiippakuntien kanssa järjestänyt Aika puhua – aika vaieta -koulutuksen aiheesta.

Kirkkohallituksen Varhaisen puuttumisen -työryhmässä haluttiin lisää tietoa uuden lastensuojelulain vaikutuksista seurakunnissa. Varhaiskasvatussihteeri Raija Ojellin kautta päädyimme tekemään heille aiheesta kyselytutkimusta opinnäytetyönämme. Kyselyyn liitettiin myös kysymyksiä Aika puhua – aika vaieta -koulutuksesta sekä lisäkoulutustarpeesta. Selvitimme myös lastensuojeluun liittyviä menetelmiä, joita seurakunnilla on käytössään.

Opinnäytetyö on kvantitatiivinen tutkimus, jossa aineistonkeruumenetelmänä on ollut Webropolin kautta toteutettu kyselylomake. Kohderyhmänä oli edellä mainitun koulutuksen osallistujat.

Työn tietoperusta rakentuu teemoista, jotka ovat olennaisia kyselyn vastausten ymmärtämisessä. Käsittelemme yhteistyökumppanimme Kirkkohallitusta, lastensuojelua ja varhaista puuttumista, lastensuojelulain uudistuksia sekä rippisalaisuutta.

Tutkimuksen lähtökohdat sekä toteutus edeltävät tutkimuksen tuloksia ja johtopäätöksiä. Loppuun olemme vielä kirjanneet ehdotuksia siitä, kuinka tuloksia voidaan hyödyntää sekä Kirkkohallituksen, että tulevien opinnäytetöiden kannalta.

Olemme kyselyssä määritelleet lapsen alle 12-vuotiaaksi ja nuoren 12–18-vuotiaaksi. Olemme kuitenkin sujuvuuden vuoksi käyttäneet tekstissä käsitettä lapsi tarkoittamaan kaikkia alle 18-vuotiaita, ellei toisin mainita.

2 KIRKKOHALLITUS

Kirkkohallitus toimi opinnäytetyömme työelämätahona. Teimme kyselyn Kirkkohallituksen Varpu-työryhmälle, jossa kaivattiin tietoa uuden lastensuojelulain vaikutuksista seurakuntatyössä. Työmme lähtökohdat ovat saaneet alkunsa työryhmän toiveista ja tarpeista. Saimme työryhmältä tukea, apua, ehdotuksia ja palautetta työn eri vaiheissa.

2.1 Kirkkohallitus

Kirkon keskushallinto vastaa koko kirkon yhteisistä asioista. Kirkkohallitus kuuluu kirkon keskushallintoon yhdessä kirkolliskokouksen, piispainkokouksen, kirkon työmarkkinalaitoksen sekä kirkon ulkoasiainneuvoston kanssa. Kirkkohallitus hoitaa kirkon yhteistä hallintoa, taloutta sekä toimintaa. Sen tehtävänä on muun muassa valmistella asioita kirkolliskokoukselle ja huolehtia kirkolliskokousten päätösten toimeenpanosta. Kirkkohallituksen tehtävänä on myös hoitaa yhteyksiä Suomen valtioon. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.; Kirkkolaki 1993, luku 22, 1 §)

Kirkkohallitus jakautuu eri osastoihin. Ne ovat kansliapäällikön toimisto, hallinto-osasto, työmarkkinaosasto, talousosasto, toiminnallinen osasto, ulkoasiain osasto sekä erillisyksikkö. Toiminnallinen osasto hoitaa kirkon yhteyksiä yhteiskuntaan. Sen tehtävänä on kehittää ja tukea seurakuntatyötä. Toiminnallisen osasto jakautuu yksiköihin, joita ovat Diakonia- ja yhteiskuntatyö, Jumalanpalveluselämä ja musiikkitoiminta, Kasvatus ja nuorisotyö, Perheasiat, Kirkon koulutuskeskus sekä Sairaalasielunhoito. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.) Tutkimuksemme on tehty Kasvatus ja nuorisotyön varhaiskasvatussihteerin Raija Ojellin ohjaamana. Tutkimus on tehty Kirkkohallituksen varhaisen puuttumisen Varpu -työryhmälle.

2.2 Varpu-työryhmä

Kirkkohallituksen Varhaisen puuttumisen -työryhmä perustettiin vuonna 2004 Sopuavain-hankkeen tuloksena. Sopuavain oli hanke nuorten ja lasten väkivaltaa vastaan. Se toteutettiin vuosina 2003–2005 yhteisvastuukeräyksen rahoilla. (Irene Nummela, henkilökohtainen tiedonanto 2.11.2010.)

Työryhmän yleisenä tehtävänä on ollut lisätä eri yksikköjen ja osastojen tietoa toistensa varhaisen puuttumisen työstä ja toiminnoista, yhdistää yksikköjen voimavaroja varpu-hankkeiden suhteen sekä tukea hiippakuntien ja seurakuntien varpu-työtä. Varpu-työryhmän jäseniä on ollut mukana koulutuksissa ja tapahtumissa, joissa on käsitelty varhaista puuttumista. Parhailaan ryhmä toteuttaa teemaan liittyvää sivustoa kirkko-verkkoon. (Irene Nummela, henkilökohtainen tiedonanto 2.11.2010.)

Kirkko on mukana myös valtakunnallisessa varhaisen puuttumisen hankkeessa. Se käynnistyi vuosina 2001–2004 ja sitä koordinoi Sosiaali- ja terveysministeriö. Valtakunnalliseen Varpu-hankkeeseen osallistuivat keskeiset hallintoalat sekä lastensuojelun, päihde- ja mielenterveysjärjestöt. (Irene Nummela, henkilökohtainen tiedonanto 2.11.2010.)

Hanke kehitti osallistujien kykyä puuttua varhaisessa vaiheessa lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin ja tukemiseen. Varpu-hankkeen aikana toimijat myös yhdistyivät Varpu-verkostoksi. (Irene Nummela, henkilökohtainen tiedonanto 2.11.2010.)

2.3 Aika puhua – aika vaieta -koulutus

Kirkkohallitus järjesti vuonna 2008 yhdessä hiippakuntien kanssa Aika puhua – aika vaieta -koulutuspäivän. Koulutuksen tavoitteena oli perehdyttää työntekijöitä uuteen lastensuojelulakiin. Erityisesti koulutuksessa painottui ilmoitusvelvollisuus ja salassapitoon liittyvät kysymykset. Koulutuksen kohderyhmään kuuluivat seurakunnissa alle 18-vuotiaiden parissa toimivat eri työalojen työntekijät. (Kirkkohallitus 2008.)

Koulutuksen yhteyshenkilönä toimi seurakuntadiakoniashteeri Irene Nummela Kirkkohallituksesta. Jokaisessa hiippakunnassa järjestettiin koulutusta. Koulutusta pidettiin sekä suomeksi että ruotsiksi. Joissain hiippakunnissa koulutusta järjestettiin usealla paikkakunnalla, yhteensä 19 kertaa. (Kirkkohallitus 2008.)

Kouluttajiin kuului muiden muassa Seppo Häkkinen, joka toimii tällä hetkellä Mikkelin hiippakunnan piispana. Koulutukseen osallistuneille jaettiin myös aiheeseen liittyvää materiaalia. Näin koulutuksessa läpikäytyihin asioihin voi palata, jos ne tulevat ajankohtaisiksi. (Kirkkohallitus 2008.)

Aika puhua – aika vaieta -koulutuksella oli merkittävä rooli tutkimuksessamme. Kohdeyhmäksi valittiin kyseisen koulutuksen käyneet. Kyselyn yhtenä tavoitteena oli selvittää kuinka paljon koulutuksesta on ollut hyötyä ja saada siitä palautetta. (Kirkkohallitus 2008.)

3 VARHAINEN PUUTTUMINEN

Varhainen puuttuminen on työtä, jota tehdään lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Asioihin puututaan varhaisessa vaiheessa ja perhettä tai nuorta tuetaan jopa ennen kuin ongelmia on edes ehtinyt muodostua. Kyse on siis paljolti ennaltaehkäisevästäkin työstä. (Bouhlal, Heinonen & Sulaoja 2006, 9.) Varhainen puuttuminen oli yksi tutkimuksemme käsittelemistä teemoista.

Varhaisesta puuttumisesta voidaan käyttää myös termiä varhainen tukeminen. Toisinaan voi olla helpompaa ajatella tukevansa perhettä kuin puuttuvansa sen ongelmiin. Tällä hetkellä varhainen puuttuminen on esillä monessa paikassa. Siitä on maininta muun muassa hallitusohjelmassa, Sosiaali- ja terveyshuollon kansallisessa kehittämissuunnitelmassa sekä Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa. Näissä painotuksena on perheiden osallisuus ja avoin yhteistyö. (Varpu i.a.)

Myös lastensuojelulaissa on haluttu painottaa varhaista puuttumista. Mitä aikaisemmin asioihin puututaan, sitä helpompaa niiden korjaaminen on. Varhaista tukea toteutetaan kaikissa peruspalveluissa. Perheelle ja lapselle tarjotaan tukea kunnioittavasti ja ratkaisuja haetaan yhdessä perheen kanssa. (Taskinen 2010, 46; Lastensuojelulaki 2007, 3a §.)

Varhaiseen puuttumiseen liittyy olennaisesti Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kehittämät huolen vyöhykkeet. Niiden avulla työntekijä voi tunnistaa oman huolensa ja sen suuruuden. Huoli voi olla niin suuri, että se vaatii toimenpiteitä. Silloin voidaan käyttää huolen puheeksiottamisen menetelmää. Huolen vyöhykkeet sekä puheeksiottamisen menetelmän ovat kehittäneet THL:n tutkimusprofessori Tom Arnkil ja kehittämispäällikkö Esa Eriksson. Huolen havaitsemisen ja puheeksiottamisen jälkeen on tärkeää tarjota myös tukea ja korjaavia toimenpiteitä. Keskustelulla on hyvä aloittaa, mutta sen jälkeen saatetaan tarvita konkreettisia apukeinoja. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos i.a.)

3.1 Huolen vyöhykkeet

Huolen tunnistamiseksi ja sen suuruuden määrittelemiseksi on kehitetty huolen vyöhykkeistö. Huolen vyöhykkeistö jakautuu neljään eri osaan huolen suuruuden mukaan. Vyöhykkeet kulkevat ei huolta -vyöhykkeestä pieni huoli- ja harmaa huoli -vyöhykkeiden kautta suuri huoli -vyöhykkeeseen. (Arnkil & Eriksson 2007, 7-10; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos i.a.)

Olellaista on tarkastella vyöhykkeistöä oman huolen ja voimavarojen kautta. Oma toimintaa pyritään muokkaamaan siten, että toiminnan myötä huoli voisi pienentyä. Varhainen puuttuminen on varhaista vastuunottamista omasta toiminnasta toisten tukemiseksi. (Varpu i.a; Varhainen puuttuminen – dynaaminen prosessi i.a.; Arnkil & Eriksson 2007, 7-10; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos i.a.)

Ensimmäisessä vyöhykkeessä huolta ei ole ollenkaan. Omat toimintatavat sujuvat niin kuin niiden kuuluukin. Toisessa vyöhykkeessä pieni huoli tai ihmetys lapsesta on herännyt. Luottamus omiin toimintatapoihin on kuitenkin hyvä. Huolen puheeksi ottaminen on helppoa, sillä voi tarjota omaa tukeaan. (Arnkil & Eriksson 2007; 25–26; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos i.a.)

Kolmas huolen vyöhyke on harmaan huolen alue. Huolta on ja se kasvaa edelleen. Omat auttamismahdollisuudet tuntuvat heikoilta. Toisaalta huoli on raskasta ja tilanne voi olla kuormittava, mutta toisaalta mielessä käy kuitenkin epävarmuus omasta huolesta ja sen liioittelusta. Lisävoimavarojen saamiseen on tarve. (Arnkil & Eriksson 2007, 25–26; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos i.a.)

Neljäs huolen vyöhykkeistä on suuren huolen vyöhyke. Siinä lapsen arvioidaan olevan vaarassa. Omat keinot eivät auta. Nyt ei enää myöskään voi empiä huolen suuruuden kanssa, vaan asiaan on viimeistään nyt puututtava. (Arnkil & Eriksson 2007, 25–26; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos i.a.)

3.2 Huoli puheeksi -menetelmä ja korjaavat toimenpiteet

Huolen vyöhykkeiden avulla työntekijä arvioi huoltaan, ja jos se osoittautuu suureksi, on huoli hyvä ottaa puheeksi lapsen huoltajien kanssa. Tämä kuuluu olennaisesti kunnioittavaan varhaiseen puuttumiseen. Puheeksi ottaminen voi kuitenkin olla vaikeaa, erityisesti, jos huoli liittyy huoltajien toimintaan. Saatetaan esimerkiksi pelätä huoltajan suuttuvan. (Arnkil & Eriksson 2007, 7–10.)

Kyselymme perusteella vastaajista hieman yli puolet on ottanut huolta puheeksi lapsen vanhempien kanssa. Huolen puheeksiotto vanhempien kanssa on tärkeä osa varhaista puuttumista. Siksi on huomioitavaa, että niinkin monet seurakuntien työntekijöistä ei ole ottanut huoltaan puheeksi vanhempien kanssa. Huolen puheeksiottamisesta toivottiinkin kyselymme vastauksissa koulutusta. Koulutus antaisi valmiuksia ja rohkeutta ottaa vaikeita asioita esille.

Huoli puheeksi -menetelmän tarkoituksena on auttaa työntekijää ottamaan hankala asia esille kunnioittavasti. Tärkeää on samalla tarjota myös tukea. Tavoitteena on saada aikaan tiivis yhteistyö huoltajien kanssa lapsen auttamiseksi ja huolen poistamiseksi. Oleellista menetelmässä on pohtia etukäteen mitä voimavaroja perheellä on ja mitä itse voi tarjota tueksi. Perhettä auttava ja tukeva toiminta voi tapahtua esimerkiksi seurakunnassa tai muiden ammattilaisten toimesta. Tässä vaiheessa tärkeää on keskustelu perheen kanssa ja mahdollisesti moniammatillinen yhteistyö. (Arnkil & Eriksson 2007, 12; Taskinen 2010, 48.)

Puheeksi ottamisen tukena voi käyttää lomaketta. Lomake sisältää kysymyksiä, joiden avulla voi valmistautua puheeksiottotilanteeseen, ja se helpottaa myös tilanteen arviointia jälkeenpäin. Lomake koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisen osan kysymykset on tarkoitettu tilanteeseen, jossa työntekijä pohtii, vaatiiko asia puheeksi ottamista. Toisen osan kysymykset ovat tilanteeseen, jossa valmistaudutaan jo tapaamaan lapsen huoltajat. Kolmannen osan kysymykset on laadittu pohdittavaksi pian tapaamisen jälkeen. Niiden avulla työntekijä voi arvioida tilanteen kulkua ja omaa toimintaansa. (Arnkil & Eriksson 2007, 12–13.)

3.3 Varhainen puuttuminen seurakunnassa

Seurakunnan työntekijät tapaavat ihmisiä, jotka ovat monenlaisissa elämäntilanteissa. Työssä korostuu ihmisten arvostaminen sekä lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukeminen. Varhainen puuttuminen sopiikin hyvin seurakuntatyöhön ja on erittäin tärkeää pitää esillä seurakunnan työntekijöiden kesellä. Seurakunnilla on myös paljon toimintaa ja mahdollisuuksia tarjota tukea sitä tarvitseville perheille. Tuki voi olla ongelmien ratkomista puhumalla tai vaikkapa aineellista apua. Seurakunnat järjestävät monesti myös erilaisia leirejä tai tukiryhmiä. Hienovarainen ohjaaminen niihin, voi olla iso apu perheille. (Kirkkohallitus 2007, 6, 11.)

4 LASTENSUOJELU

Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksen kolmas artikla sitouttaa sopimuksen allekirjoittaneet valtiot takaamaan lapselle suojelun ja huolenpidon, joka on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnille. Tämä tulee tehdä lapsen etua ajatellen. (Unicef i.a.)

Lapsen oikeuksien julistuksen mukaan lapsilla on etusija erityiseen suojeluun sekä oikeus turvalliseen ja virikkeitä täynnä olevaan ympäristöön. Lapsella on myös oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Lapsista on siis pidettävä erityistä huolta, ja heillä on oikeus erityiseen suojeluun. Tämä toteutuu lasten suojelun sekä lastensuojelun keinoin. Suomessa jälkimmäinen sopimus, lastenoikeuksien yleissopimus, tuli voimaan vuonna 1991. Suomessa lasten oikeuksista ja suojelusta säädetään tarkemmin lastensuojelulaissa. (Unicef i.a.; Taskinen 2010, 19; Bardy 2009, 30.)

Tietämys lastensuojelusta oli kyselyn vastausten perusteella hyvin eritasoista. Toisilla lastensuojelun palvelut ja toiminta on hyvin hallussa, kun taas toisille lastensuojelu tarkoittaa vain huostaanottoa. Sellaisesta harhaluulosta olisi hyvä päästä eroon, sillä lastensuojelu on paljon monimuotoisempaa. Tietämättömyys aiheuttaa pelkoa ja negatiivista asennetta lastensuojelua kohtaan. Tässä luvussa on selitetty lastensuojelu pääpiirteittäin.

4.1 Lasten suojelu ja lastensuojelu

Lasten suojelulla erikseen kirjoitettuna tarkoitetaan lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin edistämistä ja turvaamista (Bardy 2009, 11.) Se sisältää myös lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun osana sitä. Lasten suojelu ei koske vain sosiaaliviranomaisia, vaan suurempaa joukkoa. Lasten suojelun tavoitteena on taata kaikille lapsille hyvän lapsuuden edellytykset (Taskinen 2010, 7.)

Lasten suojeluun voidaan ajatella kuuluvan lapsiperheen peruspalvelut, joiden piiriin kuuluvat kaikki perheet. Kaikista perheistä toiset voivat tarvita enemmän tukea kuin toiset. Perheiden tukeminen ja kasvuoloihin vaikuttaminen on samalla ennaltaehkäisevää lasten suojelua. Se on tärkeä tapa edistää ja turvata lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. (Taskinen 2008, 11.)

Lasten suojelu sisältää kaiken lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen. Se perustuu kansainvälisten lastenoikeuksien toteutumiseen. Palveluja tulisi kehittää niin, että ne tukisivat kasvatusta. Hyvinvointia voidaan edistää esimerkiksi lisäämällä lasten kasvua tukevia asioita ja koko perheen tukemista. (Taskinen 2008, 10.)

Joidenkin lasten kohdalla lapsen oikeuksien toteutuminen vaatii lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Siihen kuuluvat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuolto, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto. (Taskinen 2010, 32)

4.2 Ehkäisevä lastensuojelu

Ehkäisevä lastensuojelu on kaikkea sitä apua ja tukea, joka annetaan lapsille ja perheille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaita. Lastensuojelulaissa säädetyn ehkäisevän lastensuojelun tarkoitus on edistää ja turvata lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta. Myös varhainen puuttuminen on ehkäisevää lastensuojelutyötä. (Lastensuojelulaki 2007, 3 §.)

4.3 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu alkaa, kun tarve lastensuojelusta tulee ilmi. Se voi ilmetä monella eri tavalla. Perheen vanhemmat tai lapsi voi itse ottaa yhteyttä lastensuojeluvirnaomaisiin, tarve voi ilmetä lastensuojeluilmoituksen myötä tai muun palvelun tai etuuden yhteydessä todetaan tarve lastensuojelulle. (Taskinen 2010, 56)

Erilaisia muotoja lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto sekä jälkihuolto (Mt, 22).

Ennen lastensuojelutarpeen selvitystä arvioidaan, onko tapauksen kohdalla tarvetta kiireelliselle sijoitukselle. Jos tarvetta kiireelliselle sijoitukselle ei ole, tulee selvitys lastensuojelutarpeesta tehdä kolmen kuukauden kuluessa. Selvityksessä tuodaan esille lapsen kasvuolosuhteet sekä huoltajien toiminta ja mahdollisuudet huolehtia lapsesta. Selvityksen aikana tavataan myös lasta ja tämän huoltajia. Tämän jälkeen perheen lastensuojeluasiakkuus joko päättyy tai jatkuu. (Mt, 69–70.)

4.4 Avohuolto

Avohuollon tukitoimenpiteet ovat lastensuojelun ensisijaisia keinoja tukea perhettä ja lasta. Tuki voi olla taloudellista, jos lastensuojelun tarve liittyy riittämättömään toimeentuloon. Avohuollon toimenpiteet voivat tukea lasta esimerkiksi harrastuksessa, koulunkäynnissä tai esimerkiksi läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä. Avohuollon tukitoimenpiteenä perheelle tai lapselle voidaan järjestää tukihenkilö tai tukiperhe, terapia- tai hoitopalveluja tai vaikkapa loma- ja virkistystoimintaa. Mahdollista on myös lapsen sijoitus avohuollon tukitoimenpiteenä. Arvioiva tai kuntouttava hoito voidaan järjestää yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa tai perustellusti vain lapselle ja se voidaan toteuttaa perhehoitona tai laitoshuoltona. (Lastensuojelulaki 2007, 7 §; Taskinen 2010, 70.)

Toisinaan on tarpeen lapsen kiireellinen sijoitus. Se tulee tehdä silloin, kun lapsi on vaarassa tai hänen vanhempansa eivät jostakin syystä pysty väliaikaisesti huolehtimaan lapsesta. Kiireellinen sijoitus voidaan tehdä myös silloin, jos lapsi on käyttäytynyt aggressiivisesti tai itsetuhoisesti ja tarvitsee siksi kiireellistä hoitoa tai sijoitusta. Kiireellinen sijoitus kestää, kunnes tilanne on ohitse, kuitenkin enintään 30 päivää. (Taskinen 2010, 76–77.)

Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia lastensuojelun tukikeinoja. Jos ne osoittautuvat riittämättömiksi ja sijaishuollon katsotaan olevan lapsen edun mukaista, on ryhdyttävä huostaanoton ja sijaishuollon järjestämiseen. Julkinen valta vastaa tällöin lapsen huolenpidosta ja päättää esimerkiksi siitä, missä lapsi asuu. (Taskinen 2010, 76–77; Bardy 2009, 73.)

4.5 Sijaishuolto

Kun lapsi on huostaanotettu tai sijoitetaan kiireellisesti, hän asuu kotinsa ulkopuolella. Tätä paikkaa kutsutaan sijaishuoltopaikaksi. Lapsi voidaan sijoittaa asumaan muun muassa yksityiskotiin, perhekotiin, lastensuojelulaitokseen tai koulukotiin. (Taskinen 2010, 124.) Myös sijaishuollossa lapsella tulee olla rakastava ihmissuhde sekä asumisyhteisö, johon kuuluvat huolenpito, hoito sekä eheytyminen, oppiminen ja kasvu. Sijaishuollossa tulee ajatella lapsen etua ja välttää toistuvaa sijaishuoltopaikan vaihtoa. (Mt, 125; Bardy 2009, 73.)

Sijaishuollon päätyttyä lapselle järjestetään jälkihuoltoa. Sen tarkoituksena on auttaa ja tukea lasta tämän palattua kotiin. Nuoren kohdalla kyse on usein tukemisesta itsenäiseen elämään. Jälkihoitoa voidaan järjestää joissain tapauksissa myös avohuollon jälkeen. Jälkihuollossa olennaista on se, millaista tukea lapsi tai nuori tarvitsee. Nuori voi saada jälkihuoltoa kunnes täyttää 21 vuotta. (Taskinen 2010, 150–152.)

4.6 Lastensuojelu seurakunnassa

Lastensuojelu tulisi huomioida myös seurakunnassa. Seurakunnat tekevätkin paljon ehkäisevää lastensuojelua toiminnassaan. Iltapäiväkerhoissa, päiväkerhoissa, pyhäkoulussa sekä nuorten ja varhaisnuorten toiminnassa nuoret ja lapset kohtaavat vastuullisia aikuisia, jotka voivat omalta osaltaan olla tukemassa lapsen kasvua. Lapsi tarvitsee ainakin yhden turvallisen ja jatkuvan ihmissuhteen elämäänsä tukemaan kasvua ehjäksi aikuiseksi. (Mattila 2003, 14–17; Taskinen 2010, 20.)

Kohdatessaan perheitä seurakunnan työntekijöiden tulisi olla avoimia huomaamaan apua tarvitsevia. Käytössään heillä on muun muassa varhaisen puuttumisen menetelmät, joiden avulla voi tunnistaa huoltaan, ottaa sen puheeksi ja auttaa perhettä jatkossa. (Taskinen 2010, 46; Kirkkohallitus 2007, 4, 11.)

Uuden lastensuojelulain myötä seurakunnan työntekijöiden ilmoitusvelvollisuus on muuttunut. Nykyään ilmoitusvelvollisuus menee vaitiolovelvollisuuden ohi. Työntekijän havaitessa perheen kohdalla aihetta lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen, tulee hänen tehdä lastensuojeluilmoitus. Poikkeuksena edelliseen on lehtorien ja pappien rippisalaisuus. (Lastensuojelulaki 2007, 25 §, Taskinen 2010, 52.)

4.7 Lastensuojeluilmoituksen teko ja syyt

Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä, jos ilmenee, että lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen vaativat lastensuojelutarpeen selvitystä (Lastensuojelulaki 2007, 25 §). Tietyillä ammattiryhmillä on laissa säädetty velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus kun se on tarpeen. Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on oikeus myös muilla. Salassapitovelvollisuus ei estä tekemästä lastensuojeluilmoitusta. (Räty 2008, 143.)

Lastensuojeluilmoitus tehdään kunnan sosiaalitoimistoon. Ilmoituksen voi tehdä puhe-imitse, kirjallisesti tai käymällä virastossa. Internetistä, esimerkiksi sosiaaliportti.fi -sivustolta, on saatavilla lomakkeita, jotka auttavat lastensuojeluilmoituksen teossa. Lomakkeet ovat kuitenkin vain avuksi, eivätkä ne ole välttämättömiä ilmoituksen teossa. Jos lastensuojeluilmoituksen tekee ilmoitusvelvollinen henkilö, hänen tulee liittää ilmoitukseen myös yhteystietonsa. (Räty 2008, 149; Sosiaaliportti i.a.)

Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä, jos lastensuojelulaissa määritellyt kriteerit täyttyvät. Tarkempina syinä lastensuojeluilmoituksen tekemiselle voivat olla esimerkiksi olosuhteet lapsen kotona. Vanhemmalla ei välttämättä ole voimia pitää huolta lapsesta. Perheessä saattaa olla päihteiden käyttöä, joka vaikuttaa lapsen huolenpitoon tai lapsi voi itse käyttää päihteitä. Ilmoitus voi olla tarpeen, jos lapsi joutuu perheen tilanteen vuoksi

ikätaisoonsa verrattuna ottamaan kohtuuttoman paljon vastuuta perheestä. Toisinaan perheen taloudellinen tilanne saattaa johtaa puutteisiin lapsen hoidossa ja huolenpidossa. (Heino 2009, 64; Rätty 2008, 148.)

5 UUSI LASTENSUOJELULAKI

Kyselytutkimuksemme käsitteli vuonna 2008 voimaantulleen lastensuojelulain tuomia muutoksia ja vaikutuksia seurakuntatyössä. Kyselyn ja sen tulosten ymmärtämiseksi on tärkeää tuntea lakiin tulleet muutokset.

Lastensuojelulaki uudistettiin vuonna 2007 ja se astui voimaan 1.1.2008. Uuden lastensuojelulain tavoitteena on ollut siirtää huomiota ja painopistettä ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen sekä avohuollon palveluihin. Se korostaa lapsen ja hänen läheistensä osallistumisen ja kuulemisen tärkeyttä. Myös lapsen ihmissuhteiden jatkuvuutta pidetään tärkeänä, ja uutena näkökulmana laissa on tuotu esille sisarusuhteiden merkitys (Lastensuojelulaki 2007, 54 §). Lain mukaan lapsen läheisverkosto tulee aina selvittää ennen sijoitusta kodin ulkopuolelle ja lapsen asiassa voidaan pitää neuvottelu hänen läheistensä kanssa. (Lastensuojelulaki 2007, 31–32 §; Taskinen 2010, 10, 14.)

Lastensuojelun oikeudellinen perusta on aikaisempaa näkyvämmiin esillä ja lastensuojelussa tehtävien asiakirjojen tasoon on kiinnitetty huomiota. Kirjaamisen tulee uuden lain mukaan olla entistä tarkempaa. Esimerkiksi lastensuojelun asiakkuudesta tai asiakkuuden loppumisesta tulee aina ilmoittaa kirjallisesti asianosaisille. (Lastensuojelulaki 2007, 26, 33 §; Taskinen 2010, 10–11.) Lisäksi laissa on täsmennetty kuntien velvollisuuksia ja pyritty yhtenäistämään lastensuojelun käytäntöjä eri puolilla maata. Kuntien täytyy esimerkiksi tehdä lastensuojelun suunnitelma, jossa sen tulee osoittaa lastensuojeluun käytössä olevat resurssit. (Lastensuojelulaki 2007 12 §; Taskinen 2010, 13.)

Uudella lastensuojelulaille on pyritty lisäämään kaikkien osapuolten oikeusturvaa. Tahdonvastaisiin huostaanottoihin liittyvä päätöksenteko siirrettiin hallinto-oikeuteen (Lastensuojelulaki 2007, 43 §), mikä lisää lapsen ja tämän perheen oikeusturvaa. Sekä lasten että lastensuojelun työntekijöiden oikeusturvaa on nostettu rajoitusten ja pakonkäytön, esimerkiksi kiinnipitojen, yksityiskohtaisella lakitasoisella säätelyllä. Sitä koskevat erilliset säännökset astuivat voimaan jo 1.11.2006. (Lastensuojelulaki 2007, luku 11; Taskinen 2010, 10.)

Uudessa laissa on haluttu tehostaa lapsen osallisuutta päätöksenteossa. Lasta täytyy tavata henkilökohtaisesti lastensuojelutilanteissa, hänet on pidettävä ajan tasalla omasta asiastaan ja suunnitelmat on laadittava hänen kanssaan yhteistyössä (Lastensuojelulaki 2007, 53 §). Juridinen kuuleminen koskee yli 12-vuotiasta lasta, mutta uuden lain perusteella myös tätä nuoremman lapsen mielipide on selvitettävä. (Lastensuojelulaki 2007, 5, 20 §; Taskinen 2010, 11.)

Lakiuudistuksessa on korostettu, että vaikka lastensuojelun toteuttamisen päävastuu on sosiaalitoimella, myös muilla hallinnonaloilla on velvollisuus järjestää ennaltaehkäiseviä ja kasvatusta tukevia palveluja. Tavoitteena on lisätä viranomaisten välistä yhteistyötä sekä mahdollisimman varhaista puuttumista ja tukemista jo normaalipalveluissa, esimerkiksi neuvoloissa ja nuorisotyössä. (Lastensuojelulaki 2007, luku 2; Taskinen 2010, 12–13.)

Uudessa laissa on lisäksi kehitetty uusia toimintatapoja ja -määritelmiä. Lastensuojelun asiakkaaksi tulevalle lapselle täytyy nimetä oma sosiaalityöntekijä (Lastensuojelulaki 2007, 13 §), lastensuojelun tarve on selvitettävä määräajassa (Lastensuojelulaki 2007, 27 §) ja lapselle voidaan määrätä edunvalvoja huoltajan sijaiseksi. Huoltosuunnitelma on muutettu kattavammaksi asiakassuunnitelmaksi (Lastensuojelulaki 2007, 30 §) ja kiireellinen huostaanotto kiireelliseksi sijoitukseksi. (Taskinen 2010, 14.)

Vuonna 2010 lakiin tehtiin täydennyksiä ja pykäläuudistuksia. Osa muutoksista oli luonteeltaan teknisiä, eivätkä ne aiheuttaneet suurempia muutoksia työkäytäntöihin. Käsitellessämme uutta lastensuojelulakia, olemme aina käsitelleet tämänhetkistä voimassa olevaa lakia, oli kysymyksessä sitten vuonna 2008 voimaan tullut tai vuonna 2010 muutettu kohta.

5.1 Lapsen etu

Lastensuojelulain mukaan lastensuojelun tarvetta arvioitaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu (2007, 4 §). Mikä sitten on lapsen edun mukaista? Oikeustieteiden

tohtori Sami Mahkosen (2010) mukaan sitä on vaikea määritellä. Hänen mielestään on helpompi miettiä onko jokin asia lapsen edun vastaista.

Uuden lastensuojelulain mukaan lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten ratkaisut turvaavat lapselle tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin, läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, mahdollisuuden saada hellyyttä ja ymmärrystä sekä huolenpitoa ja valvontaa. Ratkaisujen tulisi turvata myös lapsen kasvuympäristö, ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus sekä kielellisen, kulttuurillisen ja uskonnollisen taustan huomioiminen. Näiden lisäksi laki painottaa mahdollisuutta taipumuksia ja toivomuksia vastaavaan koulutukseen, osallistua ja vaikuttaa omiin asioihin sekä mahdollisuuden itsenäistymiseen ja vastuullisuuteen kasvamiseen (Lastensuojelulaki 2007, 4 §.)

Lapsen etu on yksilöllistä. Siihen vaikuttaa lapsen ikä, kehitystaso sekä elämäntilanne. Esimerkiksi pienen vauvan kohdalla perushoidon merkitys on suurempi kuin isommalla lapsella, joka osaa jo huolehtia itsestään jonkin verran. Lapsen etua määriteltäessä on otettava huomioon lapsen omat mielipiteet, ja tämän takia on tärkeää että lapsella on riittävä tieto omista asioistaan mielipiteen muodostamiseksi. (Räty 2008, 24–25; Taskinen 2010, 29.)

Lapsen etuun negatiivisesti vaikuttavina seikkoina voidaan nähdä muun muassa vuorovaikutuksen puute perheessä, henkinen ja fyysinen kaltoinkohtelu, köyhyys, syrjäytyminen sekä huolenpidon tai koulutuksen laiminlyönti. Positiivisesti vaikuttavia asioita ovat hyvät ihmissuhteet, kiintymyksen saaminen, hyvä hoito, harrastukset sekä yhteydenpito läheisten ja tärkeiden ihmisten kanssa. (Räty 2008, 27.)

5.2 Ilmoitusvelvollisuus

Opinnäytetyömme kannalta oleellisinta lastensuojelulaissa on ilmoitusvelvollisuus, sillä se koskee suoraan seurakuntien työntekijöitä. Uudessa laissa ilmoitusvelvollisten määrää on laajennettu. Lisäksi siinä on selvennetty, milloin velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen syntyy. Ennen laki määritteli ilmoitusvelvollisuuden koskevan ilmeistä lastensuojelun tarvetta. Tämä määritelmä aiheutti epäselvyyttä ja arkuutta tehdä

ilmoitus, kun ei ollut varmuutta sen tarpeellisuudesta. Uudessa laissa kynnystä tehdä ilmoitus on haluttu madaltaa. Ilmoitus on tehtävä aina, kun lapsen tilanne edellyttää lastensuojelutarpeen arvioimista. Pelkkä epäily riittää. Jos ilmoitusvelvollisuus laiminlyödään, kyseessä voi olla virkavelvollisuuden laiminlyönti. (Räty 2008, 144; Kirkkohallitus 2007, 11–12.)

5.2.1 Ilmoitusvelvolliset

Lastensuojelulain pykälässä 25 määritellään tahot, joilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus kohdatessaan tehtävissään lapsen, jolla on tarve erityiseen hoitoon ja huolenpitoon tai jonka olosuhteet tai oma käytös vaarantavat hänen hyvinvointinsa ja kehityksensä. Näitä tahoja ovat sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa olevat. Lisäksi velvollisuus koskee turvapaikanhakijoiden vastaanottoiminnassa työskenteleviä sekä hätäkeskustoiminnan palveluksessa olevia. On huomioitavaa, että ilmoitusvelvollisuus koskee myös kaikkien näiden tahojen luottamustoimissa olevia henkilöitä sekä opiskelijoita, harjoittelijoita ja vapaaehtoistyöntekijöitä. (Lastensuojelulain 25 §, Räty 2008, 145; Taskinen 2010, 50, Kirkkohallitus 2007, 11–12.)

Tämä pitäisi seurakunnissa ottaa huomioon esimerkiksi vapaaehtoisia koulutettaessa sekä luottamushenkilöiden ohjeistuksessa. Muutamien seurakunnissa luottamushenkilöinä toimivien kanssa käymiemme keskustelujen perusteella ainakaan heidän seurakunnissaan ei luottamushenkilöitä ole informoitu asiasta.

Myös lastensuojeluviranomaisilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos lastensuojelun asiakkaana ollut lapsi muuttaa toiseen kuntaan (Räty 2008, 156). Ilmoitusvelvollisuuden esteenä ei ole ilmoitusvelvollista mahdollisesti koskevat salassapitosäädökset, esimerkiksi Julkisuuslain (1999) 24 §. Ainoa poikkeuksena on Kirkkolain (1993) 2 §:ään sisältyvät rippisalaisuutta koskevat säädökset. (Räty 2008, 144 ja 146.)

5.2.2 Vuoden 2010 lisäykset ilmoitusvelvollisuuteen

Uuteen lakiin on lisätty vuonna 2010 velvollisuus tehdä ennakollinen lastensuojeluilmoitus. Se tehdään, kun on perusteltua syytä epäillä, että syntymätön lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen. Ennakollisessa lastensuojeluilmoituksessa ilmoittajalla tulee olla varmaa tietoa esimerkiksi äidin vakavasta päihde- tai mielenterveysongelmasta. (Taskinen 2010, 50; Lastensuojelulaki 2007, 25c §.)

Ilmoitusvelvollisuus on mahdollista vuonna 2010 voimaan tuleen lain muutoksen mukaan toteuttaa myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempiansa kanssa tehtynä pyyntönä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Pyyntö täytyy tehdä viipymättä, ja ilmoitusvelvollisen tulee ilmoittaa samalla pyynnön tekemisen syyt. (Lastensuojelulaki 2007, 25a §; Taskinen 2010, 52.) Tämä voisi olla seurakunnan työntekijöille sopiva tapa toimia. Se lisäisi avoimuutta ja luottamusta sekä yhteistyön mahdollisuuksia vanhempiin. Kyselymme perusteella joillekin lastensuojeluilmoituksen tekeminen tuntuu liian kovalta keinolta puuttua asioihin ja se koetaan usein vanhempien luottamuksen pettämiseksi. Kun kysyimme syitä lastensuojeluilmoituksen tekemättä jättämiseen, peräti 18 % kertoi syyksi suhteen lapsen vanhempiin. Näissä tilanteissa voisi yhdessä tehtävä pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi olla helpompi ratkaisu toteuttaa ilmoitusvelvollisuus.

5.2.3 Seurakunnat ja ilmoitusvelvollisuus

Laissa seurakunnilla tarkoitetaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan seurakuntia (Räty Tapio 2008, 146). Uskonnolliseksi yhdyskunniksi määritellään rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat, kuten Jehovan todistajat, Helsingin Islam Keskus, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkko ja katolinen kirkko (Räty Tapio 2008, 146; Väestörekisterikeskus 2008). Näiden ryhmien kohdalla ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos kysymys on ripissä tai muussa sielunhoidollisessa keskustelussa saadusta tiedosta. Rippisalaisuus on ehdoton. (Räty 2008, 146.)

6 RIPPISALAISSUUS

Rippisalaisuus ja vaitiolovelvollisuus nousivat kyselyn vastauksissa vahvasti esille. Vaikka Aika puhua – aika vaieta -koulutuksessa keskityttiin juuri ilmoitus- ja vaitiolovelvollisuuteen sekä rippisalaisuuteen, olivat ne vielä epäselviä monelle vastaajalle. On tiedettävä keskeiset asiat rippisalaisuudesta ja sitä koskevasta lainsäädännöstä, jotta vastausten merkityksiä voidaan nähdä. Vastaajilla on esimerkiksi ollut vääriä käsityksiä siitä missä tilanteissa ja keitä rippisalaisuus koskee.

6.1 Rippi ja sielunhoito

Rippi sisältää kaksi osaa, synnintunnustuksen ja synninpäästön. Yksityis- tai salaripistä puhutaan silloin, kun joku tunnustaa syntinsä kahden kesken papille tai muulle rippisälle. Yhteisestä ripistä puhutaan, kun useammat henkilöt tekevät synnintunnustuksen yhdessä esimerkiksi jumalanpalveluksessa. (Lempiäinen 2004, 250.) Katekismuksen mukaan synninpäästön sanat ovat varmat, sillä ne ovat Jumalan omia sanoja ja hänen ehdoton armahduksensa tekee meidät vapaiksi ja omatuntomme puhtaksi (Katekismus 2004, 105).

Sielunhoito on luottamuksellista ja henkilökohtaista keskustelua papin, seurakunnan muun työntekijän tai maallikon kanssa. Siinä yritetään auttaa ihmistä hänen elämäntilanteessaan, ihmissuhteissaan sekä uskonnollisissa kysymyksissä. (Kirkkohallitus 2007, 17.) Kirkossa uskotaan, että Jumala on aina mukana sielunhoidossa, vaikka keskustelujen aiheiden ei tarvitse liittyä uskoon tai Jumalaan. Rukous voi olla osa sielunhoidollista keskustelua, tai sen voi päättää Herran siunaukseen. (Pruuki 2008, 13–14.)

6.2 Rippisalaisuus

Kirkkolain 5. luku 2 § määrittelee rippisalaisuutta koskevat säännökset. Laissa todetaan, että pappi ei saa ilmaista ripissä tai sielunhoidollisessa keskustelussa uskottua asiaa eikä

myöskään uskoutunutta henkilöä. Tämä ehdoton vaitiolovelvollisuus pätee myös silloin kun pappia kuulustellaan todistajana oikeudessa. Papin rippisalaisuus koskee myös leh-
toreita Kirkkolain 6. luvun 12 § nojalla. (Kirkkolaki 1993, luku 6, 12 §; Rätty 2008, 146.)

Rippisalaisuuden taustalla on luottamuksen syntymisen lisäksi uskonnon harjoittami-
nen. Rippi ei ole vain ripittäytyjän ja papin välinen asia, vaan ennen kaikkea ihmisen ja
Jumalan kohtaamista. Ripissä vaitiolovelvollisuus perustuu teologisesti siihen, että tun-
nustus tehdään Jumalalle ja ripin vastaanottaja on vain välittäjänä ja Jumalan valtuutta-
mana. Siksi ripin vastaanottaja ei saa paljastaa ripissä esiin tulleita asioita edes asian-
omaisen luvalla. (Kirkkohallitus 2007, 17.)

Muita ripin vastaanottajia ei ehdoton vaitiolovelvollisuus koske vaan heitä velvoittavat
muut säädökset, esimerkiksi lastensuojelulaki. Kaikki kirkon työntekijät ovat Kirkko-
lain nojalla vaitiolovelvollisia kaikista yksityishenkilöä koskevista sielunhoidossa tai
diakoniatyössä esiin tulevista asioista (Kirkkolaki 1993, luku 6, 3 §), ellei se ole ristirii-
dassa muiden lakien kanssa. Kirkon sisällä on pitkään ollut selvää että rippiin kuuluu
oleellisesti luottamus ja vaitiolovelvollisuus. Tähän perustuen jokaisella ripin vastaanot-
tajalla, myös maallikolla, on moraalinen velvollisuus toista seurakuntalaista kohtaan
olla paljastamatta tämän ripissä uskomia asioita, kunhan se ei ole ristiriidassa lakien
kanssa. (Katekismus 2004, 105; Kirkkohallitus 2007; Lempiäinen 2004, 252.)

6.2.2 Varoitusvelvollisuus

Kolmannessa momentissa lisätään kuitenkin, että jos pappi kuulee ripissä tai sielunhoi-
dossa hankkeissa olevasta törkeästä rikoksesta, hänen tulee kehottaa kertojaa ilmoitta-
maan asiasta viranomaisille tai vaarassa olijalle. Jos tämä ei siihen suostu papin on il-
moitettava asiasta ajoissa viranomaisille, kuitenkin niin ettei asianomainen tule suoraan
tai välillisesti ilmi. (Kirkkolaki 1993, luku 5, 2 §.) Lastensuojelun näkökulmasta olen-
naisia momentin tarkoittamia rikoksia ovat raiskaus, lapsen törkeä hyväksikäyttö, tappo,
murha, surma, törkeä pahoinpitely, ihmiskauppa ja panttivanginottaminen (Häkkinen
i.a).

7 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

7.1 Tutkimusongelma

Lastensuojelulain uudistuminen vaikuttaa käytäntöihin työssä, jota tehdään kyseisen lain alaisuudessa. Uuden lain ja siihen liittyvien käytäntöjen hallitsemiseksi tarvitaan koulutusta. Lisäksi on tärkeää tietää, millaisia välineitä työntekijöillä on työssään ja millaista koulutusta he tarvitsevat. Tutkimuksellamme halusimme selvittää, miten seurakunnan työntekijät ovat kokeneet työnsä muuttuneen uuden lastensuojelulain myötä.

Keskeisimmät tutkimuskysymyksemme selvittävät sitä, onko Aika puhua – aika vaieta -koulutuksesta ollut hyötyä, miten uusi lastensuojelulaki on vaikuttanut seurakunnan työntekijöiden työhön, millaisia varhaisen puuttumisen menetelmiä työntekijöillä on sekä millaista lisäkoulutuksen tarvetta heillä on. Tämä hyödyttää muun muassa tulevien koulutuksien järjestämistä. Tärkeä osa tutkimuksessamme on ollut myös selvittää lastensuojeluilmoitusten tekemisen syitä.

7.2 Aikaisempia tutkimuksia

Vuonna 2008 voimaantulleen lastensuojelulain mukanaan tuomien muutosten vaikutuksesta seurakuntatyöhön ei ole tehty aikaisempia tutkimuksia. Osasyynä on se, että aihe on vielä melko uusi. Seurakunnissa on ehditty tehdä töitä lain voimaantulon jälkeen kohta kaksi vuotta. Suurin hyöty tällaisen tutkimuksen tuloksista on Kirkkohallitukselle ja seurakunnille.

Kirkkohallitukselta ja seurakunnilta löytyy paljon materiaalia, joka ohjeistaa työntekijöitä lainmuutoksista ja niiden tuomista muutoksista työssä. Esimerkiksi Aika puhua – aika vaieta -koulutus ja sieltä saatu materiaali on avannut lain muutoksia ja erityisesti uuden lastensuojelulain laajentunutta ilmoitusvelvollisuutta. Kirkkohallitus on myös tuottanut seurakunnan työntekijöille tausta-aineistoa varhaisesta tukemisesta ja lastensuojelusta.

Varhaisesta puuttumisesta löytyy myös seurakuntakohtaista materiaalia. Esimerkiksi Kerttu Vesterinen (2006) on tehnyt Kannonkosken kuntaan varhaisen puuttumisen toimintaohjeet opinnäytetyönään. Toimintaohjeet yhtenäistävät koko kunnan työntekijöiden toimintatapoja yhtenäisiksi.

8. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

8.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusstrategianamme oli survey-tutkimus. Survey-tutkimuksessa kerätään tietystä ihmisjoukosta strukturoitua aineistoa yleensä kyselylomaketta tai strukturoitua haastattelua käyttäen. Aineiston perusteella vertaillaan, kuvaillaan ja selitetään ilmiöitä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 125.)

Tutkimuksemme on kvantitatiivinen. Siinä keskeistä on tutkimusaineiston soveltuminen määrälliseen ja numeeriseen mittaukseen. Muuttujista muodostetaan taulukoita ja aineisto muutetaan tilastolliseen muotoon. (Mt, 131.) Kvantitatiivisessa tutkimuksessa olennaista on juuri mittaaminen. Mittaaminen voi olla esimerkiksi tyypittelyä, luokitte-
lua tai järjestämistä (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1999, 46).

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa halutaan tietää, miten jotkut asiat jakautuvat tai mikä on tyypillistä sekä millaisia yhteyksiä eli riippuvuuksia muuttujilla on (Mt, 281). Siinä usein myös vertaillaan erilaisia ryhmiä keskenään (Mt, 36). Mekin olemme tutkimuk-
sen tuloksia analysoidessamme tehneet vertailua esimerkiksi eri hiippakunnista olevien vastaajien välillä.

8.2 Aineistonkeruumenetelmä

Toteutimme tutkimuksemme kyselyllä, mikä onkin yleisin aineistonkeruumenetelmä kvantitatiivisessa tutkimuksessa (Vilka 2005, 73–74). Kyselylomaketutkimuksessa vastaaminen tapahtuu kirjallisesti, eikä tutkija tapaa vastaajia. Vastaaja jää tuntemattomaksi, mutta näin voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto helposti ja pienillä kustannuk-
silla. Kyselylomake sopiikin hyvin, kun kerätään aineistoa laajasta joukosta tai kysy-
mykset ovat arkaluontoisia. (Mt, 74; Hirsjärvi ym. 2004, 184.) Päädyimme käyttämään kyselylomaketta sen kätevyyden vuoksi, sekä työelämätahtomme suosituksesta. Kyselyn

toteuttaminen sähköisessä muodossa mahdollisti lomakkeen lähettämisen sähköpostilla, mikä oli välttämätöntä kohderyhmän tavoittamiselle.

Kyselytutkimuksen heikkouksia on se että kyselyn vastaajista ei voi tietää kuinka huolellisesti ja rehellisesti he ovat vastanneet. Tutkijalla ei myöskään ole mahdollista saada selvennystä tai lisätietoja vastauksiin. (Vilka 2005, 74; Hirsjärvi ym. 2004, 184.)

Käydessämme kyselyn vastauksia läpi, olisi välillä toivonut, että olisi voinut saada tarkennusta siihen mitä vastaaja on tarkoittanut. Koska käytimme sähköistä kyselylomaketta, emme myöskään ole voineet tarkistaa kuuluuko vastaaja todella kohderyhmään vai ei. Kyselytutkimukseen liittyy myös aina riski merkittävästä kadosta eli pienestä vastausprosentista (Vilka 2005, 74; Hirsjärvi ym. 2004, 184). Lähetimme kyselyn yhteensä 557 sähköpostiosoitteeseen ja vastauksia saimme 133. Vastausprosentiksi tuli siis noin 24. Alkula, Pöntinen, & Ylöstalo pitävät katoa suurena jos vastausprosentti on 50–60 (1999, 67). Meillä kato oli tämän perusteella erittäin suuri, mikä vaikuttaa tietenkin oleellisesti tutkimustulosten merkittävyyteen.

Täytyy tosin ottaa huomioon, että kyselymme meni myös henkilöille, jotka eivät kuuluneetkaan kohderyhmäämme. He eivät joko olleet osallistuneet Aika puhua – aika vaieta -koulutukseen tai eivät kohdanneet työssään alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Osasimme ennakoida tämän ja kirjoitimmekin saatekirjeeseen, että jos lähestymämme henkilö ei ole kyseistä koulutusta käynyt, niin kyselyn voi jättää huomioimatta. Ainakin osalla vastaamatta jättäneistä tilanne oli tämä. Lähetettyämme kyselyn, saimme useita sähköposteja, joissa ilmoitettiin että koska kysely ei koske heitä, niin he jättävät vastaamatta. On mahdotonta arvioida, kuinka monet vastaamatta jättäneistä ovat todellisuudessa kohderyhmään kuulumattomia.

Monivalintakysymyksillä tavoitellaan kysymysten vertailukelpoisuutta, ja niissä on standardoitu kysymysmuoto. Monivalintakysymyksissä haasteena on kielen ja käsitteiden monimerkityksellisyys. (Vilka 2005, 86.) Yritimme ottaa tämän huomioon kysymyksiä muodostaessamme, mutta silti vastaaja ei aina ollut ymmärtänyt kysymystä tarkoittamallamme tavalla. Avokysymyksillä on mahdollista saada vapaamuotoisia vastauksia ja mielipiteitä sekä ajatuksia, koska niissä vastaamista rajataan vähän (Mt, 86).

Kysymyksistä seitsemän oli monivalintakysymyksiä ja viisi avoimia kysymyksiä. Loput kuusi olivat sekamuotoisia kysymyksiä, joissa oli valmiiden vaihtoehtojen lisäksi myös avoin kysymys. Sekamuotoisia kysymyksiä olemme käyttäneet, kun on ollut mahdollista, että emme ole osanneet ennalta miettiä kaikkia mahdollisia vastausvaihtoehtoja. Lisäksi olemme käyttäneet avokysymyksiä tarkentamaan ja antamaan lisätietoa monivalintavastauksiin. (Vilkkä 2005, 86–87; Hirsjärvi ym. 2004, 188.) Esimerkiksi kun kysyimme, tekeekö vastaaja moniammatillista yhteistyötä, niin kyllä-vastausta pyydettiin tarkentamaan avoimella kysymyksellä ”keiden kanssa?”.

8.3 Kyselylomake

Laadimme kysymykset yhteistyössä työelämätahomme kanssa. Lähetimme kohderyhmälle sähköpostin, jonka kautta pääsi vastaamaan kyselyyn. Sähköpostiin kirjoitimme saatekirjeen. Siinä kerroimme mitä kysely koskee, miksi se tehdään ja ketä varten. Kerroimme, että kysely on lähetetty Aika puhua – aika vaieta -koulutukseen osallistuneille ja jos siihen ei olekaan osallistunut, niin kyselyyn ei tarvitse vastata. Lisäksi painotimme kyselyn luottamuksellisuutta ja sitä, ettei vastaajien henkilöllisyys tule ilmi.

8.3.1 Taustamuuttajat

Kyselylomakkeessamme ensimmäiset kuusi kysymystä ovat taustamuuttujia. Niissä kysymyksissä selvitimme vastaajien ikää, sukupuolta, ammattia, seurakunnan kokoa ja hiippakuntaa. Taustamuuttajat ovat selittäviä tekijöitä, ja niiden vaikutusta selitettäviin muuttujiin tutkitaan. (Vilkkä 2005, 84.)

Laatiessamme taustamuuttujia ja niiden vastausvaihtoehtoja käytimme mallina Kirkkohallituksen aikaisemmassa tutkimuksessa käytetyn kyselylomakkeen hyviksi havaittuja taustamuuttujia. Valmiiden ja hyväksi koettujen kysymysmallien käyttäminen apuna on joskus kannattavaa (Mt, 86). Silloin vältetään helpommin esimerkiksi käsitteiden väärinymmärtämisestä tai vastausvaihtoehtojen puutteellisuudesta johtuva tutkimuksen luotettavuuden alentuminen. Tämä lisää tutkimuksen validiutta.

Ammattiryhmää kysyessämme vastausvaihtoehtomme eivät onnistuneet. Käytimme vastausvaihtona käsitettä nuorisotyöntekijä emmekä nuorisotyönohjaaja. Muutama vastaaja oli tämän seurauksena laittanut vastauksensa kohtaan ”muu, mikä?”. Tarkennuksessa he olivat korostaneet olevansa nuorisotyönohjaajia, eivät nuorisotyöntekijöitä. Otimme tämän huomioon vastauksia luokitellessamme.

8.3.2 Kysymykset

Taustamuuttujien jälkeen kysyimme kokemuksia vuonna 2008 voimaan tulleen lastensuojelulain uudistuksen vaikutuksista vastaajien työssä. Sen jälkeen kysyimme Aika puhua – aika vaieta -koulutuksen hyödyllisyydestä ja siitä, minkälaista koulutusta vastaajat tarvitsisivat jatkossa lastensuojelusta.

Sen jälkeen siirryimme lastensuojeluilmoitukseen liittyviin kysymyksiin. Tavoitteena oli selvittää, kuinka paljon seurakunnissa on tehty lastensuojeluilmoituksia ja onko niiden määrä noussut lastensuojelulain uudistuksen myötä. Lisäksi haluttiin selvittää, mistä syistä ilmoituksia on tehty ja miksi mahdollisesti jätetty tekemättä. Kysyimme myös, mitä seurauksia ilmoituksen teolla on ollut. Saimme palautetta kysymyksestä, jossa tiedustelimme, onko seurakunnassa tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrä muuttunut. Vastaaja huomautti, että hän ei voi tietää seurakunnassa tehtyjen ilmoitusten tarkkaa lukumäärää. Tämä pitää varmasti paikkansa, ja kysymys olisi pitänyt muotoilla paremmin.

Seuraavaksi kysyimme, mistä syistä vastaajilla on herännyt huolta lapsesta ja keiden kanssa he ovat ottaneet huolta puheeksi. Lisäksi kysyimme, keiden kanssa vastaajat tekevät moniammatillista yhteistyötä. Viimeisenä aihepiirinä oli varhainen puuttuminen. Halusimme selvittää, minkälaisia menetelmiä seurakunnissa on käytössä ja mitä lisäkoulutusta tai tukea siihen tarvitaan. Lomakkeen loppuun annoimme vielä mahdollisuuden vapaisiin kommentteihin aiheesta tai kyselystä.

8.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen validiteetti eli pätevyys kertoo mittarin tai tutkimusmenetelmän kyvystä mitata sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Validiteettia alentavat systemaattiset virheet, jotka aiheutuvat siitä että tutkittavat ovat ymmärtäneet kyselylomakkeen kysymykset eritavalla kuin mitä tutkija on tarkoittanut. Tärkeää onkin määritellä käsitteet tarkasti, suunnitella kyselylomake huolella sekä varmistaa että kysymykset vastaavat tutkimusongelmaan. (Vilka 2005, 161) Opinnäytetyömme validiteettia tuki se että muodostimme kysymykset yhdessä Varpu-työryhmän kanssa ja käytimme apuna kirkkohallituksen aikaisempien tutkimusten muuttujia. Näin saimme käyttööme heidän kokemuksensa hyvästä kyselylomakkeesta ja toimivista käsitteistä. Jonkinlaista käsitteiden väärinymmärtämistä oli kuitenkin havaittavissa vastauksissa. Tämä tuli ilmi esimerkiksi vastauksissa kysymykseen mitä syitä lastensuojeluilmoituksen tekoon on ollut. Yhtenä vastausvaihtoehtona oli ”lapsen ongelmat, esim. päihteiden käyttö”. Muutama oli valinnut vaihtoehdon ”muu, mikä?” ja tarkentanut että syynä ollut lapsen käytös. Itse olimme ajatelleet lapsen käyttäytymiseen liittyvien pulmien kuuluvan lapsen ongelmiin, mutta kaikki vastaajat eivät olleet ymmärtäneet samoin.

Tutkimuksen reliabiliteetti eli luotettavuus tarkoittaa kertoo tulosten tarkkuudesta. Tämä tarkoittaa mittauksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia ja niiden toistettavuutta. Oleellista on että toistettaessa mittaus saman tutkittavan kohdalla saadaan sama tulos vaikka tutkija olisikin eri. (Mt, 161.)

Työmme luotettavuutta laskee alhainen vastausprosentti. Vastaajien lukumäärä ei ollut kovin suuri, joten kyselyn tuloksia ei voida pitää erityisen merkittävinä. Vertailuryhmi- en jäädessä pieniksi, jo muutama vastaus vaikuttaa tuloksiin. Ne ovat enemmänkin suuntaa-antavia. Lisäksi Mikkelin hiippakunnan poisjänti alentaa myös tulosten merkittävyyttä. Tuloksia ei voida myöskään yleistää kaikkiin seurakuntien työntekijöihin, koska kohderyhmänä oli nimenomaan Aika puhua – aika vaieta -koulutuksen käyneet. On mahdollista, että koulutuksen osallistujiin on valikoitunut tietynlaisia ja tietynlaisel- la asenteella toimivia henkilöitä.

8.5 Tutkimuseettiset kysymykset

Sähköpostikyselyyn liittyy tutkimuseettisiä ongelmia. Esimerkiksi vastaajien anonymiys on vaikea turvata, koska vastaajien sähköpostiosoitteesta usein näkyy nimi. (Mt, 75.) Tämä eettinen kysymys koski myös meitä. Kyselymme lähetettiin kohderyhmälle heidän työsähköposteihinsa, jotka muodostuivat etu ja sukunimestä.

Vastaajilla on kuitenkin oikeus pysyä tuntemattomina. Emme missään vaiheessa katsooneet vastauksia niin, että olisimme nähneet mistä sähköpostiosoitteesta vastaus oli tullut. Pidimme huolta vastaajien anonymiteetistä myös siten, että emme työssämme ota esille vastauksia, joissa voisi esimerkiksi liian pienen vertailuryhmän vuoksi tulla esille vastaajan henkilöllisyys. Tästä syystä myös yhdistimme tuloksia analysoidessamme erityis- ja varhaisnuorisotyöntekijät samaan ryhmään nuorisotyöntekijöiden kanssa. Eri-tyisnuorisotyöntekijöitä vastaajissa nimittäin oli vain muutama.

Tutkimusaineistoja säilyttäessä täytyy huolehtia siitä, etteivät ne joudu väärin käsiin. Näin turvataan muun muassa vastaajien anonymiys. (Mt, 35.) Olemme säilyttäneet aineistoa huolellisesti. Työn valmistuttua luovutamme kyselyiden vastaukset Kirkkohallituksen säilytettäväksi. Käyttämämme paperiversiot vastauksista hävitämme työn valmistuttua asianmukaisesti.

Kyselyyn vastanneiden täytyy myös voida luottaa siihen että tutkimustuloksia käytetään vastuuntuntoisesti eikä niillä ole negatiivisia vaikutuksia vastaajille. Kyselymme tuloksista on positiivisia vaikutuksia vastaajille, koska Kirkkohallituksen pyrkimyksenä ja tavoitteena on käyttää tuloksia oman työnsä kehittämiseen. Tulosten avulla he toivovat pystyvänsä entistä paremmin tukemaan ja kouluttamaan seurakuntien työntekijöitä. Kyselymme avulla vastaajat ovat päässeet vaikuttamaan tähän kertomalla omia toiveitaan ja ajatuksiaan.

Tutkimuseettisesti on tärkeää, että kunnioittaa muiden tekemää työtä ja tutkimuksia. Tämä edellyttää, että omaan työhönsä merkitsee selkeästi ja rehellisesti käyttämänsä lähteet. (Mt, 30–31.)

8.6 Prosessinkuvaus

Opinnäytetyöprosessimme lähti käyntiin keväällä 2010. Aihetta mietimme jo edellisenä syksynä, mutta sen löytäminen oli haastavaa. Halusimme aiheen, joka kiinnostaa meitä. Myös työn hyödyllisyys oli toiveissamme. Tutkintoon kuuluvan kirkon nuorisotyönjohtajan virkakelpoisuuden lisäksi suoritamme molemmat lastentarhanopettajan kelpoisuutta. Tämä asetti rajoituksia aiheen valinnalle, sillä työn tulee liittyä jollakin tapaa sekä kirkon työhön, että varhaiskasvatusikäisiin lapsiin.

Päätimme ottaa yhteyttä Kirkkohallitukseen. Kävimme sähköpostikeskustelua varhaiskasvatussihteeri Raija Ojellin kanssa ja sovimme yhteisestä palaverista. Hän antoi meille muutaman ehdotuksen aiheista, joista olisi hyötyä heille. Päädyimme kyselyyn uuden lastensuojelulain vaikutuksista seurakunnan työntekijöiden työssä.

Saimme kirkkohallituksesta materiaalia lastensuojelutyöstä kirkossa sekä Aika puhua – aika vaieta -koulutuksesta, johon kyselymme pohjautuu. Materiaalien pohjalta aloitimme kyselyn muotoilemisen. Kyselyä testasimme kirkkohallituksen Varpu-työryhmässä ja kävimme heidän kokouksessaan saamassa palautetta ja kertomassa työmme edistymisestä. Kyselyn annoimme kommentoitavaksi myös ohjaaville opettajillemme sekä opponenteillemme.

Saimme kirkkohallituksesta listat Aika puhua - aika vaieta -koulutuksen osallistujista. Lähetimme heille kyselyn Webropol-alustan kautta. Kysely lähetettiin kaikkiin suomenkielisiin hiippakuntiin, sillä kyselyn kääntäminen ruotsiksi koettiin tarpeettomana. Asiasta keskusteltiin Varpu-työryhmän kokouksessa. Jostakin syystä kyselyyn ei tullut yhtään vastausta Mikkelin hiippakunnasta. Uskomme, että meille on tapahtunut virhe ja jostakin syystä kysely ei ole lähtenyt Mikkelin hiippakuntaan.

Asetimme vastaajille aikarajan, johon mennessä pyysimme heitä vastaamaan kyselyyn. Tämä jälkeen aloimme käydä vastauksia läpi. Vastausten perusteella poimimme aiheita, joista muotoutui tietoperusta opinnäytetyölle. Aineiston analysoinnissa oli aluksi pieniä ongelmia. Atk-tuen avulla selvisimme niistä ja saimme haluamamme ristiintaulukoinnit tehtyä. Aineiston läpikäymisessä vierähti tuntikausia.

Osallistuimme jälleen syyskuun lopulla Varpu-työryhmän kokoukseen. Kerroimme kyselyn vastauksista. Saimme myös kannustusta ja ehdotuksia siitä, miten jatkamme eteenpäin. Kävimme lisäksi keskustelua Raija Ojellin kanssa siitä, minkälaiset ristiintaulukoinnit ovat tärkeimpiä. Näillä eväillä jatkoimme tulosten analysointia ja tietoperustan keräämistä.

Syksy meni tietoperustan kokoamisessa ja tutkimustulosten analysoinnissa. Olemme pitäneet muutaman palaverin ohjaavan opettajamme kanssa ja antaneet tekstin muuttamaan kertaan luettavaksi lähipiirille.

Kävimme esittelemässä lopulliset tutkimustulokset Kirkkohallituksen Varpu-työryhmän kokouksessa marraskuun puolivälissä. He pitivät tuloksia mielenkiintoisina. Mikkelin hiippakunnan poisjäänti oli heidän mielestään hyvin valitettavaa, mutta muuten he olivat tyytyväisiä tekemäämme työhön.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme koostaneet suuria kokonaisuuksia tiiviiksi pakettiksi niin työn kuin oman oppimisemme kannalta. Työn aikana olemme syventäneet tietämystämme jo aikaisemmin käsitellyistä aiheista, niin kirkollisista kuin sosiaalipuolen opinnoista. Parityöskentely on tuonut mahdollisuuden jatkuvaan reflektointiin ja palautteeseen. Tutkimustuloksia analysoidessa on hyödyksi, että tulkitsijoita on kaksi ja tulkinnoista voi keskustella.

Työskentely on sujunut yksin ja yhdessä. Olemme molemmat tuottaneet tahoillamme materiaalia, jota olemme työstäneet yhdessä. Samanlainen työskentelytapa on helpottanut prosessia. Yhteistyössä Kirkkohallituksen kanssa olemme päässeet näkemään miten siellä toimitaan sekä toimimaan moniammatillisesti. Olemme kiitollisia tästä mahdollisuudesta.

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen. Työn hyödyllisyys oli alusta alkaen yksi kriteeristämme. Saimme olla osaltamme tekemässä työtä, joka kehittää alaamme. Opinnäytetyössämme yhdistyvät kirkollinen ammatillisuus ja sosiaaliala. Siinä sosiaalialan lastensuojelua tarkastellaan kirkon näkökulmasta.

9 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Yhteenveto

Lastensuojelukyselyn tarkoituksena oli selvittää Aika puhua – aika vaieta - koulutuksesta saatu hyöty, saada tietoa seurakuntien työntekijöiden tekemistä lastensuojeluilmoituksista ja niiden syistä, sekä selvittää lisäkoulutuksen tarvetta koskien lastensuojelua.

Tuloksissa koulutus koettiin pääasiassa hyödylliseksi materiaalin ja tiedon saamisen kannalta. Lastensuojelun esiin nostamista pidettiin myös hyödyllisenä. Lastensuojelulain uudistuksen sanottiin selkeyttäneen ja tarkentaneen toimintaohjeita lastensuojelutapauksissa. Tietoisuus lastensuojeluun liittyvistä asioista oli lisääntynyt. Toisaalta minikäänlaista muutosta ei välttämättä havaittu, sillä lastensuojelutapauksia ei ollut tullut vastaan.

Kyselyyn vastanneista viidesosa oli tehnyt lastensuojeluilmoituksen vuoden 2008 uudistuksen jälkeen. Ilmoitusten määrän ei myöskään koettu nousseen uudistuksen jälkeen. Merkittävin syy lastensuojeluilmoituksen tekoon oli lapsen/nuoren ongelmat, esimerkiksi päihteidenkäyttö tai mielenterveyden ongelmat. Vain muutama ilmoitukseen oli syynä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Lastensuojeluilmoituksen tekoa pohtineista, mutta sen tekemättä jättäneistä kuudesosa kertoi tekemättä jättämisen syyksi vaihtoehtoisuuden.

Varhaiseen puuttumiseen löytyy keinoja ja välineitä. Yhteistyötä tehdään myös lastensuojelun kanssa ja huoli uskalletaan pääosin ottaa puheeksi nuoren itsensä tai tämän vanhempien kanssa. Yhteistyötä löytyy myös seurakunnan sisältä.

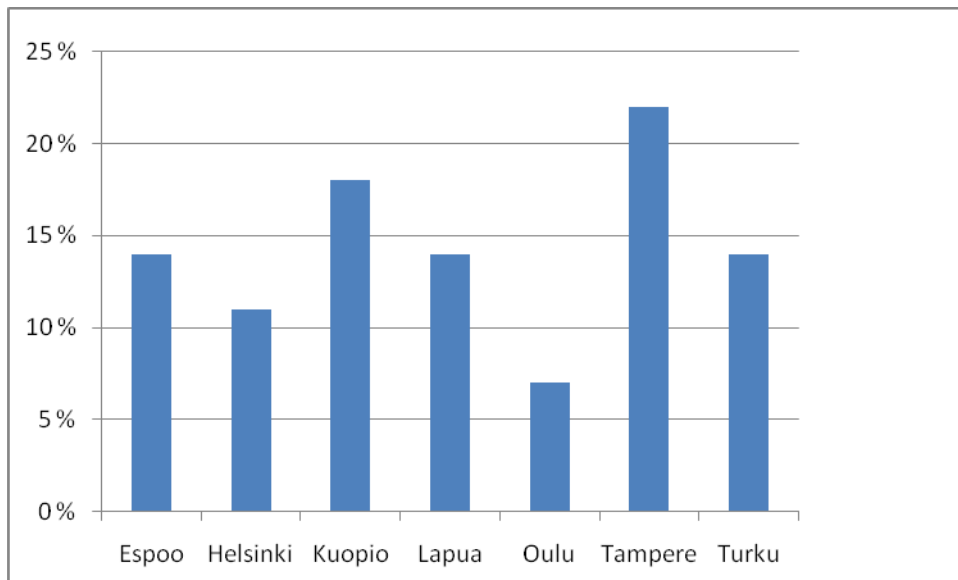
Yleisesti lastensuojelun esiin ottamista ja kyselyä pidettiin tärkeänä. Aiheen jatkuvan esilläpidon ja muutosten myötä lisäkoulutuksen ja tietojen päivityksen koettiin olevan tärkeää. Muutama vastaaja oli sitä mieltä, että lastensuojeluteema on liikaa esillä ja saa

sen myötä liian suuret mittasuhteet. Heidän mielestään tilanteisiin saatetaan välillä puuttua liian herkästi ilman todellista syytä.

9.2 Vastaajat

Kyselytutkimuksen vastaajat edustivat kaikkia hiippakuntia lukuun ottamatta Porvoon sekä Mikkelin hiippakuntia. Porvoon hiippakunta jätettiin tarkoituksella pois ruotsinkielisyytensä takia ja Mikkelin hiippakunta jäi epähuomiossa pois vastaajien joukosta. Vastaajat jakautuivat hiippakuntien kesken siten, että Tampereelta ja Kuopiosta oli eniten vastaajia, kun taas Oulusta selkeästi vähiten (Taulukko 1).

TAULUKKO 1. Vastaajien jakautuminen hiippakunnittain

Suurin ikäryhmä oli 40–51-vuotiaat, heitä oli vastaajista 35%. Tämän ikäryhmän molemmin puolin sekä 30–40-vuotiaita että 51–60-vuotiaita oli molempia noin 25%. Vähiten vastaajissa oli yli 60-vuotiaita (9%) sekä alle 30-vuotiaita (7%).

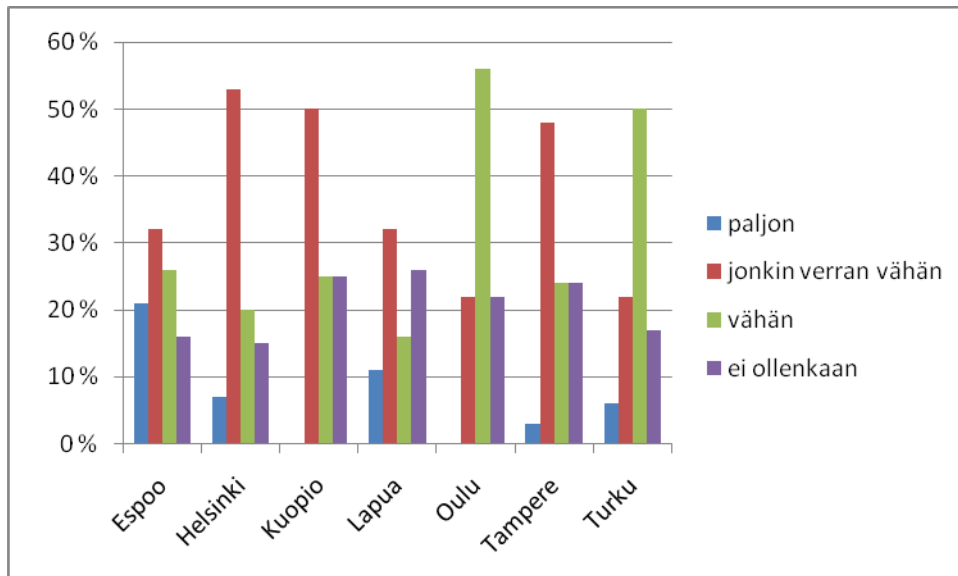
Ammattiryhmittäin vastaajat olivat jakautuneet melko tasaisesti. Lapsityöntekijöitä ja diakoniatyöntekijöitä oli molempia 26% ja pappeja sekä nuorisotyöntekijöitä noin 20%. Päätimme tuloksissa yhdistää erityis- sekä varhaisnuorisotyöntekijät nuorisotyöntekijöiden kanssa, sillä niissä vastaajia oli niin vähän. Monessa seurakunnassa sama työntekijä voi toimia myös useammassa edellisistä.

9.3 Aika puhua –aika vaieta –koulutuksen hyöty ja palaute

Aika puhua - aika vaieta -koulutusta järjestettiin kirkon työntekijöille vuoden 2008 aikana. Sen tarkoituksena oli perehtyä uuteen lastensuojelulakiin sekä vaitiolo- ja ilmoitusvelvollisuuteen ja niiden käytäntöön. Kyselyssämme kysyimme vastaajien mielipidettä koulutuksesta ja sen onnistumisesta sekä koulutuksessa jaetusta materiaalista liittyen varhaiseen puuttumiseen.

Yleisesti ottaen koulutuksesta ja sen materiaaleista on ollut ainakin vähän hyötyä suurimmalle osalle vastanneista. Kuitenkin peräti 22% ilmoitti, että koulutuksesta ei ole ollut yhtään hyötyä. Näin vastanneista suuri osa ei syystä tai toisesta ole saanut materiaalia tai osallistunut koulutukseen. Osa niistä vastaajista, jolle koulutuksesta ei ole ollut hyötyä tai hyötyä on ollut vähän, ovat olleet jo valmiiksi hyvin tietoisia lastensuojelusta ja uudesta laista. Toisaalta ne, jotka eivät aikaisemmin ole aiheeseen tarkemmin tutustuneet, ovat saaneet koulutuksesta paljon. Erityisesti koulutuksessa jaettu materiaali on ollut hyödyllistä, sillä siihen voi tarvittaessa palata. On myös mahdollista että koulutuksen hyödyllisyyden on vaikuttanut se, onko työssä ollut käyttöä tiedoille.

TAULUKKO 2. Koulutuksen hyöty hiippakunnittain

Hiippakunnista Oulussa ja Turussa koulutuksen koettiin olevan vähiten hyödyllinen. Espoossa, Helsingissä ja Kuopiossa koulutuksesta oli saatu eniten hyötyä. (Taulukko 2.)

Myöskään niitä, joille koulutuksesta oli paljon hyötyä, ei löytynyt vastaajien keskuudesta kuin seitsemän prosentti. Yli 60-vuotiaista peräti 42% koki koulutuksesta olleen paljon hyötyä, kun taas alle 40-vuotiaista ei yksikään. Tämä voi johtua siitä minkälainen koulutus ammattia varten on ollut ennen verrattuna nykyiseen. Lastensuojelu on nykyään esillä enemmän, joten se voi olla tutumpi asia nuoremmille ja siitä syystä sen lisäkoulutuksella on vähemmän annettavaa heille.

Lastensuojelun esiin nostamista pidettiin hyödyllisenä ja tärkeänä. Lastensuojelulain uudistuksen koettiin selkeyttäneen ja tarkentaneen toimintaohjeita lastensuojelutapauksissa. Tietoisuus lastensuojeluun liittyvistä asioista on lain ja koulutuksen myötä lisääntynyt. Toisaalta minkäänlaista muutosta ei välttämättä ole havaittu, sillä lastensuojelutapauksia ei ole kaikille tullut vastaan.

9.4 Lisäkoulutus

Kirkkohallituksen kannalta on tärkeää tietää myös se, millaista lisäkoulutusta työntekijät tarvitsevat. Jaottelimme lisäkoulutusta koskevat kysymykset varhaiseen puuttumiseen ja lastensuojeluun. Vastaukset molempien kohdalla olivat melko samanlaisia. Varhaisen puuttumisen voi osaltaan katsoa koskemaan ehkäisevää lastensuojelua. Olemme siis käsitelleet vastauksia lisäkoulutuksesta kokonaisuutena.

Kyselyn vastauksista ei ilmene yhtä ylitse muiden olevaa koulutustarvetta. Moni vastaajista toivoo päivitystä tietoihin tasaisin väliajoin. Aihe ja ajankohtainen tieto koetaan tärkeäksi, mutta aikaa pitkiin koulutuksiin ei ole. Toinen keskeinen koulutustarve on konkreettiset asiat. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen on monelle epäselvä asia, ja sen tekemistä olisi hyvä harjoitella. Case-työskentely ja vertaistuki tai keskustelu työtovereiden kanssa nähdään mielekkääksi. Lisäksi toivotaan konkreettisia esimerkkejä ja malleja siitä, mitä varhainen puuttuminen ja tukeminen ovat.

Moniammatillista yhteistyötä on käytössä monessa seurakunnassa. Se koetaan tärkeäksi myös lastensuojeluun liittyvissä asioissa. Kun lastensuojelun työntekijät ovat jo tuttuja, heihin on helpompi ottaa yhteyttä tarvittaessa. Yhteyden muodostamiseen toivotaan monissa seurakunnissa apua tai yhteistä koulutusta kunnan työntekijöiden kanssa.

Tarkastelimme lisäkoulutuksen tarvetta myös hiippakuntien, ammattiryhmien ja iän mukaan. Monet ryhmien vastauksista ovat samalla linjalla yleisten vastausten kanssa. Muutamia erityispiirteitä kuitenkin löytyi.

9.4.1 Lisäkoulutus hiippakunnittain

Hiippakuntien välillä ei löytynyt suuria eroja koulutustarpeen suhteen. Puheeksi ottaminen on mainittu toiveeksi koulutusaiheesta Espoon hiippakunnassa. Toivomuksena oli, että koulutuksena järjestettäisiin mahdollisuus jakaa kokemuksia lastensuojelusta kollegojen kanssa.

Osa vastanneista koki, ettei heillä ole lastensuojeluun liittyvää koulutustarvetta tällä hetkellä. Puolet Kuopion hiippakunnasta vastanneista ja suurin osa Oulun hiippakunnasta oli tätä mieltä. Kuopion hiippakunnassa toivottiin kuitenkin koulutusta huolen tunnistamiseen. Huolen suuruuden arvioiminen ei ole aina yksinkertaista. Myös koulutuksen pituuden suhteen oli toiveita. Lyhyt koulutus, jossa päivitetään ja ylläpidetään tietoja, on toivottu. Oulun hiippakunnassa yhteistyöhön ja vuoropuheluun kunnan kanssa toivotaan tukea.

Lapuan hiippakunnan vastauksissa toivottiin tukea yhteistyön muodostamiseksi lastensuojelun kanssa. Lapsen hyväksikäytön havaitsemiseen toivotaan koulutusta Tampereen hiippakunnassa. Turun hiippakunnan vastaajat näkivät koulutuksen tärkeänä, sillä se tuo rohkaisua työhön ja varhaiseen puuttumiseen. Koulutustarpeena on, miten tunnistaa lapset ja nuoret, jotka tarvitsevat apua.

9.4.2 Lisäkoulutus ammattiryhmittäin

Kaikilta ammattiryhmiltä tuli esille samoja tarpeita koulutukselle. Jokainen ammattiryhmä näki tietojen päivityksen tärkeäksi ja hyödylliseksi. Myös koulutusta moniammatillisesta yhteistyöstä toivottiin lähes jokaisessa ammattiryhmässä. Joitakin pieniä eroavaisuuksiakin kuitenkin näkyy.

Diakoniatyöntekijöiden vastauksissa esille tuli kaikista useimmiten toivomus jatkuvasta koulutuksesta, joka päivittäisi tietoja laista ja pitäisi ajan tasalla. Lisäksi tarvittiin apua lain soveltamiselle käytäntöön, toivottiin esimerkiksi case-työskentelyjä ja kokemusten jakamista toisten kirkon työntekijöiden kanssa. Tukea kaivattiin myös moniammatillisen yhteistyön toteuttamiseen, esimerkiksi sosiaalityöntekijän kanssa. Tarvetta olisi myös koulutukseen, jossa käsiteltäisiin yleisesti varhaista puuttumista; mitä se on, sekä milloin ja miten tulee puuttua.

Papit kaipasivat koulutusta ja tukea kirkon muiden työalojen sekä kunnan viranomaisten kanssa tehtävään yhteistyöhön. Lisäksi tietojen päivitys ajan tasalle nähtiin tarpeellisenä. Ainoana ammattiryhmänä pappien vastauksista tuli esiin koulutustoive lapsen pahoinpitely- ja hyväksikäyttötilanteista. Papit toivoivat kaikista eniten vertaistukea; keskustelua ja kokemusten jakamista kollegojen kanssa. Lisäksi kaivattiin koulutusta huolen tunnistamisesta, puheeksiottamisesta ja varhaisen puuttumisen ensiaskeleista.

Lapsityöntekijät mainitsivat useimmiten tietojen päivityksen koulutustarpeeseen. Koulutusta kaivattiin paljon myös siitä, miten arvioida huolen suuruutta ja kuinka ottaa puheeksi huoli vanhempien kanssa. Apu koettiin tarpeelliseksi myös yhteistyön kehittämiseen sekä seurakunnan sisällä että muiden toimijoiden kanssa. Lapsityöntekijät ilmaisivat myös, että aihe on arka ja siihen tarvitaan rohkaisua. Lapsityöntekijät kaipasivat ennen kaikkea rohkaisua ja varmuutta varhaiseen puuttumiseen. Lisäksi säännöllinen asioiden kertaus tuli esille useassa vastauksessa.

Nuorisotyöntekijät toivovat koulutusta erityisesti siihen, milloin lastensuojeluilmoitus on tarpeen. Varhaiseen puuttumiseen liittyviä kysymyksiä huolen suuruudesta ja avuntarpeen tunnistamisesta nousi esiin vastauksista. Koulutuksen toivotaan olevan säännöllistä, vuosittain tai parin vuoden välein järjestettävää. Nuorisotyöntekijöiltä tuli vastauksia heikonlaisesti. Esille tulleita teemoja oli edellisten lisäksi rohkaisu sekä erilaiset vinkit, ideat ja mallit.

Erityispiirteinä eriammattiryhmien koulutuksen ja tuen tarpeessa oli nähtävissä pappien tarve vertaistuelle, erityisesti lapsityöntekijöiden kaipaama rohkaisu sekä diakoniatyöntekijöiden toive konkreettisista malleista.

9.4.3 Lisäkoulutus ikäryhmittäin

Yli 60-vuotiaita vastaajia oli melko vähän, joten vastauksista on mahdotonta tehdä mitään yleistyksiä. Koulutustarpeiksi he ilmoittivat vanhojen tietojen kertausta, lain soveltamista käytäntöön sekä yhteistyötä yhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa. Ikäryhmässä 51–60-vuotiaat vastaajat halusivat eniten kertausta ja tietojen ajantasaistamista. Lisäksi mainittiin muun muassa ilmoitus- ja vaitiolovelvollisuus sekä toive paikallisista koulutuksista.

Huomattava osa 41–50-vuotiaista ilmaisi, ettei ole lisäkoulutuksen tarpeessa. Ne, jotka kokivat koulutuksen tarpeelliseksi, toivoivat koulutusta erityisesti yhteistyöstä eri toimijoiden kanssa sekä huolen tunnistamisesta ja puheeksiottamisesta. Lisäksi usea vastaaja toivoi konkreettisia malleja ja ohjeita. Myös useampi 30–40-vuotiaista vastaajista kaipasi koulutusta lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Lisäksi toivottiin päivitystä sekä vertaistukea. Muutama kertoi myös, että ettei tällä hetkellä tarvitse lisäkoulutusta aiheesta.

Kuten yli 60-vuotiaiden, myös alle 30-vuotiaiden vastauksia oli vähän verrattuna muihin ikäryhmiin. Heidän vastauksissaan tuli esille päivitys, sielunhoito sekä huolen arviointi. Muutama ei kaivannut minkäänlaista koulutusta juuri tällä hetkellä.

Lähes kaikista ikäryhmistä nousi toivomus paikallisesta koulutuksesta tai koulutuksesta kunnan työntekijöiden kanssa. Huomattavia koulutustarpeita ei eri ikäryhmistä tullut esille.

9.5 Käytössä olevat lastensuojelun ja varhaisen puuttumisen menetelmät

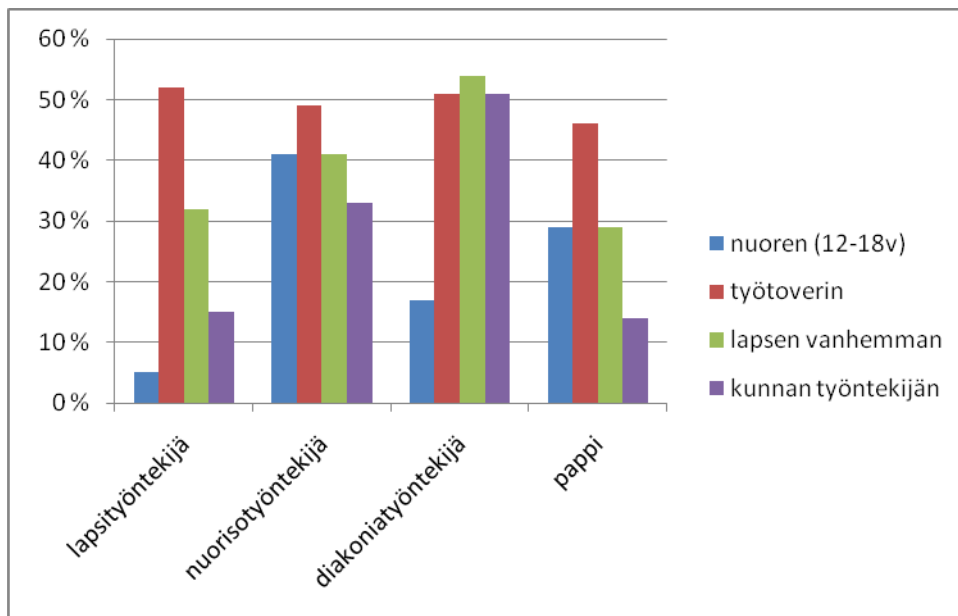
Seurakunnissa on varhaisen puuttumisen tukena käytössä erityisesti huolen vyöhykkeet -malli ja huoli puheeksi -menetelmä. Paljon myös konsultoidaan muiden alojen ammattilaisia ja perheitä ohjataan eteenpäin saamaan tarvitsemaansa apua. Usein pyritään tukemaan koko perhettä. Erityisesti diakoniatyöntekijöiden vastauksissa näkyi perhekeskeisyys varhaisessa puuttumisessa ja he tekivät esimerkiksi kotikäyntejä.

Moni vastaaja mainitsi myös pitävänsä tärkeänä sitä, että he työntekijöinä ovat käytettävissä ja luovat ilmapiirin, jossa seurakuntalaisen olisi helppo tulla juttelemaan asioistaan. Lisäksi he kertoivat yrittävänsä kulkea korvat ja silmät auki, jotta havaitsisivat lasten ja perheiden pulmat ajoissa. Kaikilla seurakunnan perustoiminnoilla nähtiin ennaltaehkäisevä vaikutus ja ne nähtiin tärkeänä osana varhaista puuttumista. Esimerkiksi erilaiset leirit nähtiin hyvinä keinoina tukea lapsia ja heidän perheitään.

9.5.1 Huolen puheeksiotto

Huolen puheeksiottaminen on seurakunnissa yleistä. Eniten huolesta puhutaan työtoverien kanssa. Myös lapsen vanhempien kanssa huoli otetaan usein puheeksi.

TAULUKKO 3. Huolen puheeksiotto eri tahojen kanssa

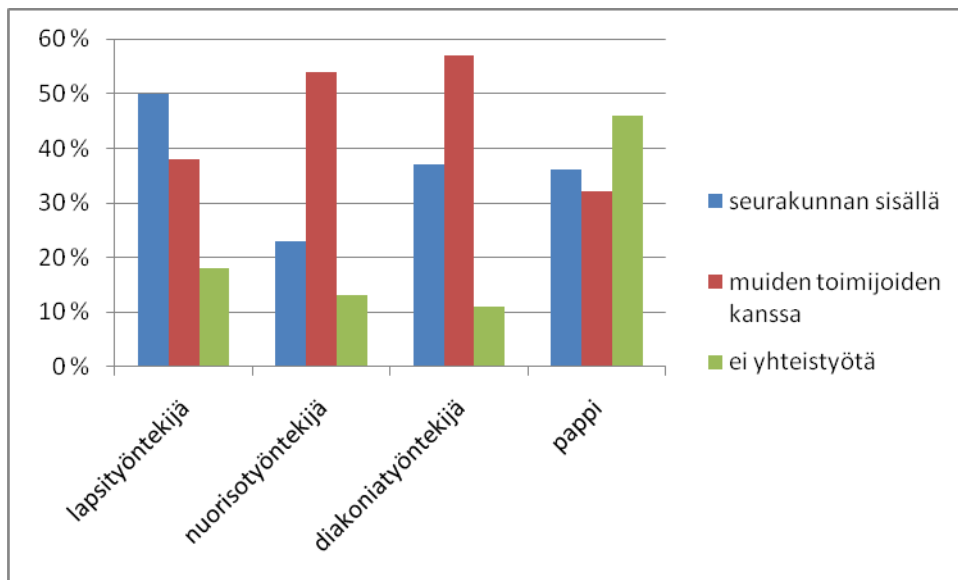
Vastaajista noin 58% ilmoitti ottaneensa huoltaan puheeksi vanhempien kanssa. Alle 12-vuotiaan lapsen kanssa huolesta ei juurikaan puhuta, mutta 12-18-vuotiaan nuoren kanssa kyllä. Erityisesti nuorisotyötä tekevät puhuvat usein nuoren itsensä kanssa. Kunnan työntekijöiden kanssa puhuvat erityisesti diakoniatyöntekijät. He ottavat huolen puheeksi myös vanhempien kanssa verrattuna muihin ammattiryhmiin. (Taulukko 3.) Ammattiryhmien väliset erot selittyvät varmasti pitkälti työnkuvien perusteella.

Yleisesti ottaen alle 50-vuotiaat ottavat enemmän huoltaan puheeksi kuin sitä vanhemmat työntekijät.

9.5.2 Moniammatillinen yhteistyö

Yhteistyötä lastensuojeluasioihin liittyen tehdään sekä seurakuntien sisällä että muiden toimijoiden kanssa. Kuten taulukosta 4 näkee, papeista melkein 50 % ilmoitti ettei tee minkäänlaista yhteistyötä. Papit saattavat kokea, että heidän vaitiolovelvollisuutensa estää heitä tekemästä yhteistyötä. Toisaalta pappien työn painopiste on toimituksissa ja jumalanpalveluksissa, joten yhteistyöhön lastensuojelun tiimoilta ei ole välttämättä niin paljoa tarvetta kuin muilla ammattiryhmillä.

TAULUKKO 4. Moniammatillinen yhteistyö

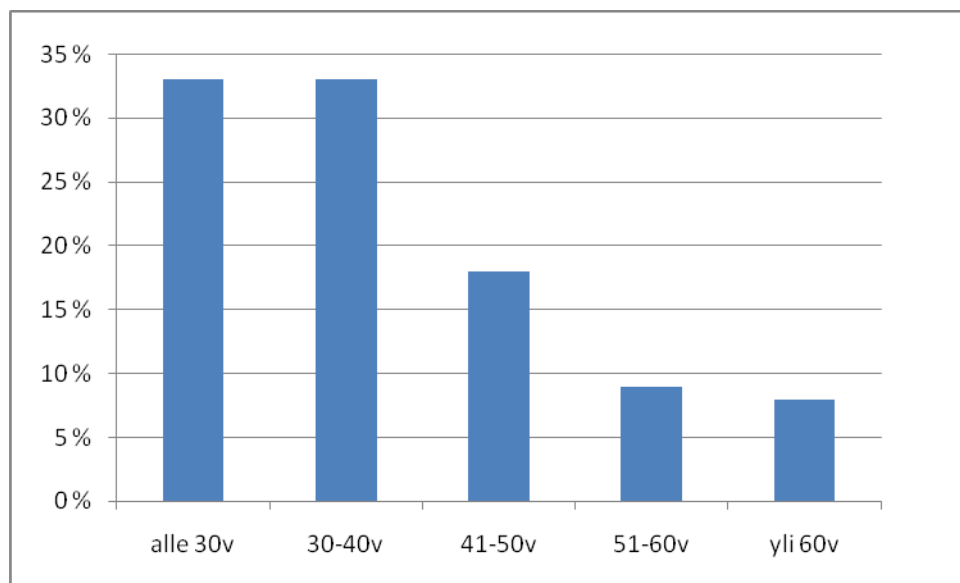
Muutenkin ammattiryhmien erityispiirteet näkyvät yhteistyön tekemisessä. Diakoniatyöntekijöillä työhön kuuluu luontevasti yhteydet esimerkiksi sosiaalitoimeen, kun taas nuorisotyöntekijät tekevät yhteistyötä enemmän kunnan nuorisotyöntekijöiden kanssa. Lapsityössä apu löytyy usein seurakunnan sisältä.

Eri ikäryhmät tekevät yhteistyötä melko tasaisesti. Yli 60-vuotiaat tekivät enemmän yhteistyötä seurakunnan sisällä ja vähemmän sen ulkopuolisten tahojen kanssa, kun muilla ikäryhmillä muiden toimijoiden kanssa tehty yhteistyöllä oli yleisempää.

9.6 Lastensuojeluilmoitus

9.6.1 Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

TAULUKKO 5. Lastensuojeluilmoituksen tehneiden osuus ikäryhmistä

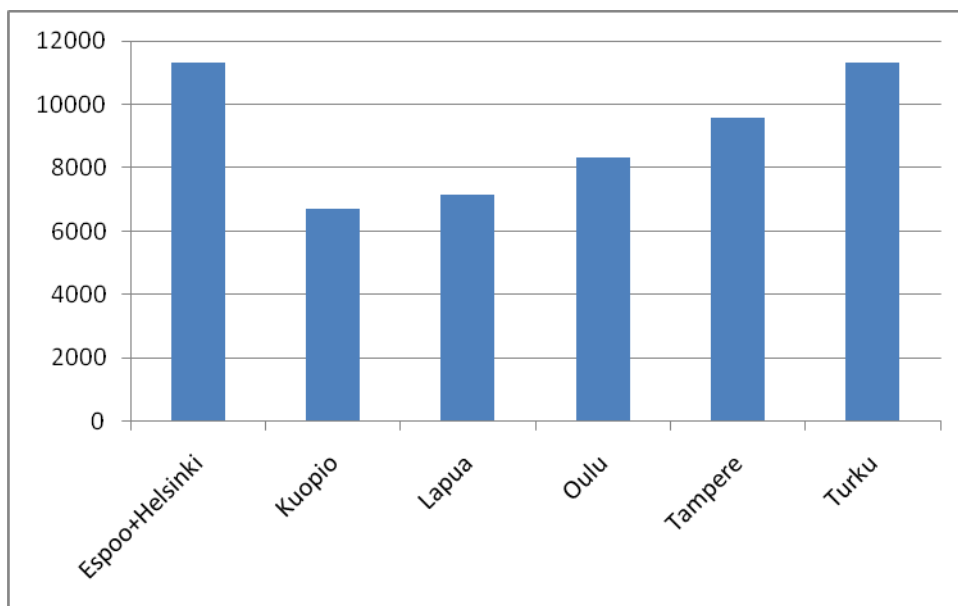
Keskimäärin joka 4 vastaajista oli tehnyt yhden tai useamman lastensuojeluilmoituksen vuosien 2008–2009 aikana. Alle 40-vuotiaista ilmoituksen oli tehnyt suurempi osuus kuin yli 40-vuotiaista (taulukko 5). Todennäköistä on, että nykyään ammattiin koulutautuessa opintoihin kuuluu enemmän lastensuojelua. Tämän takia alle 40-vuotialle lastensuojeluasiat voivat olla tutumpia, mikä madaltaa kynnystä lastensuojeluilmoituksen tekoon.

Ammattiryhmittäin katsottuna muut ammattiryhmät olivat tehneet lastensuojeluilmoituksia lähes tasaisesti, mutta diakoniatyöntekijät ilmoittivat lähes kymmenen prosenttiyksikköä muita useammin tehneensä ilmoituksen kyseisinä vuosina. Diakoniatyöntekijät todennäköisesti kohtaavat työssään enemmän perheitä, joilla on tarvetta lastensuoje-

luun, kuin esimerkiksi papit. Lapsityöntekijät kohtaavat paljon lapsia, mutta seurakunnan lapsityöhön saattaa valikoitua enimmäkseen melko hyvinvoivia perheitä.

Tampereen hiippakunnassa ilmoituksen tehneitä oli eniten (34%), Kuopiossa ja Lapualla taas selkeästi vähiten (5%). Espoossa ilmoituksen oli tehnyt 21%, Helsingissä 27%, Oulussa 11% sekä Turussa 16% vastanneista. Vertailuna on taulukko 6 kaikista näiden hiippakuntien alueilla tehdyistä lastensuojeluilmoituksista vuonna 2008 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen virallisen tilaston mukaan (2009).

TAULUKKO 6. Hiippakuntien alueilla tehdyt lastensuojeluilmoitukset 2008

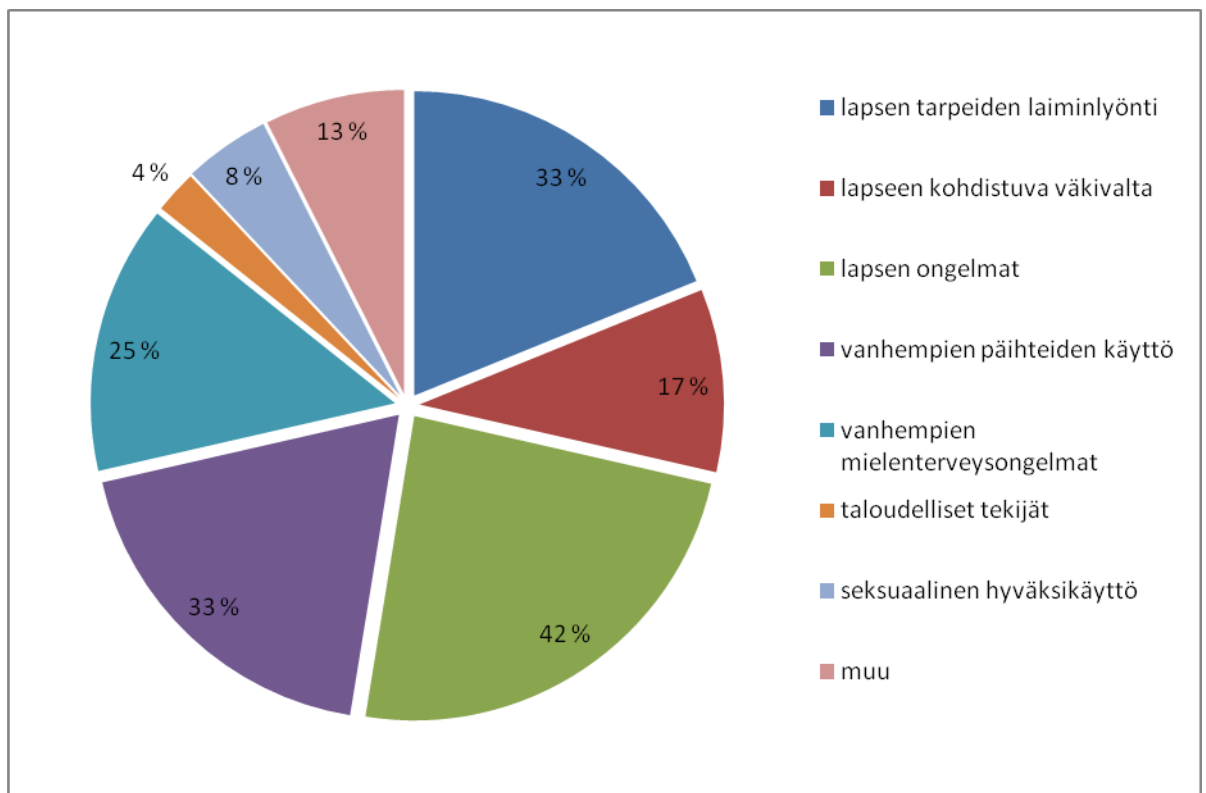

Seurakunnissa tehtyjen lastensuojeluilmoitusten yleisyys on pääosin koko Suomen tilanteen mukainen. Kuopion ja Lapuan alueilla tehdään vähiten ilmoituksia kaikilta tahoilta. (Taulukko 6.) On mahdollista, että suuremmissa kaupungeissa ilmoituksia tehdään enemmän, kun taas pienillä paikkakunnilla ilmoituksen tekemisen tarve on vähäisempi.

9.6.2 Lastensuojeluilmoituksen syyt

Yleisin syy lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on ollut lapsen omat ongelmat, esimerkiksi päihteiden käyttö ja käytösongelmat. Seuraavaksi suurimpia syitä ovat

olleet vanhempien päihteiden käyttö tai mielenterveysongelmat sekä lapsen tarpeiden laiminlyönti. (Kuvio 1.) Usein tilanteet ovat kuitenkin monisyisiä, eikä yhtä ainoaa syytä voi määrittellä. Usein työntekijät kohtaavat työssään enemmän lapsia kuin vanhempian. Näin erityisesti lapsi- ja nuorisotyöntekijöillä. Silloin lastensuojelun tarve tulee ilmi ensisijaisesti lapsen oireilusta. Lapsen oireilusta herää huoli, jolloin aletaan selvittää onko perheessä lastensuojelun tarvetta. Tämä on voinut vaikuttaa siihen, kuinka usein ilmoituksen syyksi on mainittu lapsen ongelmat.

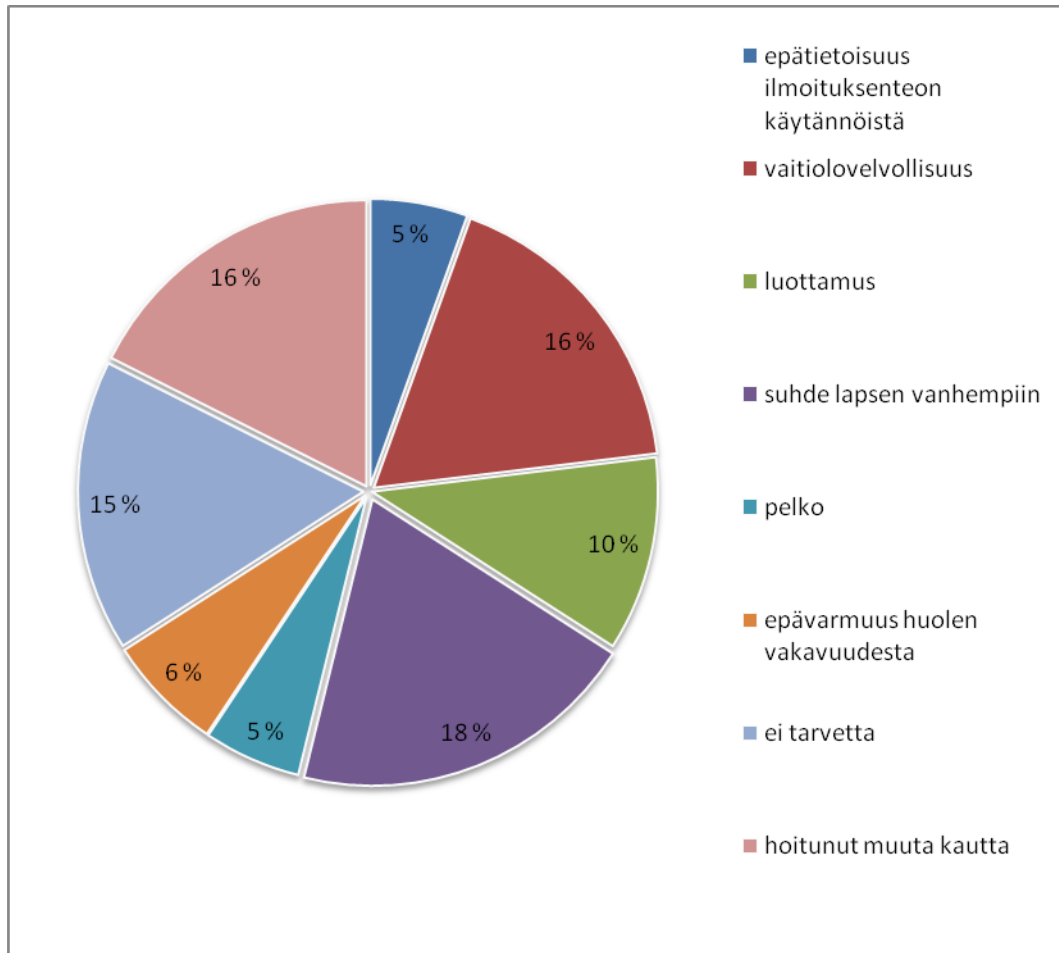

KUVIO 1. Lastensuojeluilmoituksen syyt

Kysyimme myös, mikä on ollut syynä huoleen niissä tapauksissa, joissa huoli on herännyt, mutta lastensuojeluilmoitusta ei ole tehnyt. Vastaukset olivat pitkälti samoja kuin ilmoituksen tekoon johtaneet syyt. Taloudelliset tekijät (8%) olivat tässä isommassa osassa kuin edellisessä. Varmaan taloudellisia syitä ei nähdä tarpeeksi hyvänä syynä lastensuojeluilmoitukselle, mutta perheiden huono taloudellinen tilanne saa huolestumaan lapsen hyvinvoinnista.

Lapsen kohdistuva väkivalta (7%) tai seksuaalinen hyväksikäyttö (3%) taas mainittiin harvemmin kuin ilmoituksen syissä. Nämä syiden tullessa vastaan ei varmaan niin

helposti jäädä epäröimään lastensuojeluilmoituksen tarpeellisuudesta, vaan toimitaan herkemmin. On kuitenkin surullista, että löytyy edes yksi tapaus, jossa on kyse lapsen hyväksikäytöstä tai lapseen kohdistuvasta väkivallasta, eikä lastensuojeluilmoitusta ole tehty.

KUVIO 2. Miksi lastensuojeluilmoitusta ei ole tehty?

Yhtenä suurimpana syynä siihen, että lastensuojeluilmoitusta ei ole tehty, vaikka sitä on harkittu, oli vastaajan suhde lapsen vanhempiin (18%). Ilmeisesti kynnys ilmoituksen tekoon on suuri, jos tunnetaan lapsen vanhemmat. Tämä korostuu varmaan erityisesti pienillä paikkakunnilla, vaikka asia mietityttää varmasti myös suurissa kaupungeissa. Hyvien välien säilyttäminen lapsen vanhempiin ei saa olla esteenä lastensuojeluilmoituksen tekemiselle. Toinen suuri syy ilmoituksen tekemättä jättämiseen on ollut se, että tilanne on hoitunut muuta kautta (16%) tai siihen ei ole ollutkaan tarvetta (15%) (Kuvio 2.)

Useissa kyselyn kohdissa tuli esille pelko turhasta lastensuojeluilmoituksesta. Omaa huolta on välillä vaikea arvioida, mutta ei ole syytä epäröidä liikaa ilmoituksen tekoa. Turhasta ilmoituksesta voi olla harmia perheelle, mutta toisaalta ilmoituksen ollessa tarpeen, tekemättä jättämisellä voi olla suuria seurauksia lapselle. Ilmoitus saatetaan jättää tekemättä myös siksi, että luullaan sen johtavan automaattisesti huostaanottoon. Se nähdään liian suurena toimenpiteenä, mutta silloin unohdetaan mahdollisuus esimerkiksi lastensuojelun avohuollon palveluihin.

Moni vastaajista (16%) ilmoitti syyksi vaitiolovelvollisuuden (Kuvio 2). Huomioitavaa on että noin puolet heistä oli pappeja, joita on saattanut tilanteissa koskea säädökset rippisalaisuudesta. Toiset puolet olivat tasaisesti muista ammattiryhmistä. Merkittävää tämä on siksi että lastensuojelulaki (2007, 25 §) velvoittaa seurakunnan työntekijät tekemään lastensuojeluilmoituksen muiden, esimerkiksi vaitiolovelvollisuutta tai salassapitoa koskevien, säädöksiä ja lakien estämättä. Ainoana poikkeuksena on papin rippisalaisuus. Ilmoitusvelvollisuuden ja salassapito ovat vaikeita ja ristiriitaisia ja niihin liittyen tarvitaan edelleen lisää koulutusta.

On myös mahdollista, että seurakunnissa muutkin kuin papit helposti työntävät vastuun syrjään vaikeissa tilanteissa vaitiolovelvollisuuden varjolla ja piiloutuvat rippisalaisuuden taakse. (Esko 2008, 42). Muita suurimpia syitä ilmoituksen tekemättä jättämiseen olivat se että asiat järjestyivät joltain muuta kautta tai ilmoituksen tekeminen arvioitiin muuten tarpeettomaksi (Kuvio 2).

9.6.3 Lastensuojeluilmoituksen seuraukset

Moni vastaaja, oli harmissaan siitä ettei ilmoituksen teon jälkeen saanut tietoa tilanteen etenemisestä. Ilmoituksen tekemisen jälkeen asia siirtyy lastensuojeluviranomaisille, joita velvoittaa salassapitosäädökset. Joskus kyseinen lapsi tai perhe ei ole enää ilmoituksen teon jälkeen tullut seurakunnan toimintaan mukaan, joten sitä kauttakaan ei ole saatu tietää mihin ilmoitus on johtanut. Vain suhde perheeseen on katkennut.

Monessa tapauksessa lapselle oltiin saatu apua ja perheen tilanne helpottunut. Useimmissa tapauksissa kyseessä on ollut lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteitä. Joissain tapauksissa ilmoituksen teolla on ollut negatiivisia vaikutuksia, esimerkiksi kontaktin katkeaminen kokonaan tai työntekijälle itselleen koituu hankaluuksia. Nämä ovat kuitenkin harvemmassa kuin positiiviset. Lastensuojeluilmoituksen teko on monesti työntekijälle helpotus, kun mieltä painanut asia menee eteenpäin.

10 TULOSTEN SOVELTAMINEN

Kyselytutkimuksen tuloksista ilmenee, että seurakunnissa on edelleen tarvetta lisäkoulutukselle. Tiedot lastensuojelusta sekä lastensuojelulain asettamista velvollisuuksista ovat jakautuneet epätasaisesti. Rippisalaisuus ja vaitiolovelvollisuus kaipaavat selvenystä. Ainakin näistä aiheista kannattaisi harkita koulutuksen järjestämistä seurakuntien työntekijöille. Luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille voisi aktiivisesti tuoda esille heitäkin koskevaa ilmoitusvelvollisuutta.

Jatkoksi opinnäytetyöllemme ehdotamme tutkimustulosten viemistä seurakuntatasolle. Tämä voi toteutua esimerkiksi seurakuntakohtaisen koulutuspäivän järjestämisenä, oppaana lastensuojeluilmoituksen tekemisestä käytännössä tai muusta konkreettisesti työntekijöitä auttavasta asiasta.

Yhteistyön luominen kunnan ja seurakunnan työntekijöiden välille voi olla haastavaa, joten aiheesta voisi kehittää tarpeellisia opinnäytetöitä. Lisäksi olisi mielenkiintoista selvittää vastaukset kyselyymme Mikkelin hiippakunnan osalta.

LÄHTEET

- Alkula, Tapani; Pöntinen, Seppo; Ylöstalo, Pekka 1999. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiivisen menetelmät. Juva: WSOY
- Arnkil, Tom; Eriksson, Esa 2007. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy
- Bouhlal, Suvi; Heinonen, Taru & Sulaoja, Teemu 2006. Varpunen - Varhaisen puuttumisen malli. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Esko, Martti 2008. Aika vaieta –aika puhua ja toimia. Teoksessa Heli Pruuki (toim.) Nuorten sielunhoidon käsikirja. Helsinki: Nordprint, 38–45.
- Hirsijärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Häkkinen Seppo i.a. Rippisalaisuus ja vaitiolovelvollisuus. Viitattu 27.10.2010.
[http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/A3A3C04D47BD74C0C225772800360128/\\$file/Rippisalaisuus%20ja%20vaitiolovelvollisuus.pdf](http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/A3A3C04D47BD74C0C225772800360128/$file/Rippisalaisuus%20ja%20vaitiolovelvollisuus.pdf)
- Kirkkohallitus 2007. Kirkko ja lastensuojelutyö -tausta-aineistoa varhaisesta tukemisesta ja lastensuojelusta seurakunnan työntekijöille. Viitattu 29.10.2010.
<http://www.evl.fi/KirkkojaLastensuojelutyo.pdf>
- Kirkkohallitus 2008. Aika puhua – aika vaieta -koulutuksen tiedote. Kopio tekijän hallussa.
- Kirkkolaki 1993/1054. 26.11.1993. Viitattu 15.10 2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 1999/621. 21.5.1999. Viitattu 18. 10. 2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/1999621>
- Lastensuojelulaki 2007/417. 13.4.2007.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lempiäinen, Pentti 2004. Pyhät toimitukset. Hämeenlinna: Karisto Oy
- Mahkonen Sami 2010. Lapsen ääni –seminaarissa Helsingin Diakoniamattikorkeakoulussa 28.10.2010.
- Pruuki, Heli (toim.) 2008. Nuorten sielunhoidon käsikirja. Helsinki: Nord Print
- Räty, Tapio 2008. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita Prima Oy.

- Sosiaaliportti i.a. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 28.10.2010.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/Lastensuojelu/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Katekismus. Rippi. Viitattu 27.10.2010.
<http://www.evl.fi/katekismus/raamatturippi/41.html>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Kirkkohallitus. Viitattu 29.10.2010.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/C267C2D8203BA0D4C2257089004FCBC5?OpenDocument&lang=FI>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Keskushallinto hoitaa kirkon yhteisiä asioita. Viitattu 29.10.2010.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/D70B0C9A904BBB70C2256FEA003A1F5B?OpenDocument&lang=FI>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Rippisalaisuus. Viitattu 29.10.2010.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/C19FFA1FFD47F3E8C225749D002985B2?OpenDocument&lang=FI>
- Taskinen Sirpa 2008. Lastensuojelulaki (417/2007). Soveltamisopas. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy
- Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a. Huolen vyöhykkeistö. Viitattu 2.10.2010.
<http://info.stakes.fi/verkostomenetelmat/FI/vyohykkeisto/index.htm>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009. Lastensuojelu 2008. Suomen virallinen tilasto. Viitattu 20.11.2010
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2009/Tr19_09.pdf
- Unicef i.a. Lastenoikeuksien julistus. Viitattu 28.10.2010.
http://www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_julistus
- Varhainen puuttuminen - dynaaminen prosessi i.a. Viitattu 2.10.2010.
<http://www.nmi.fi/koulutus/pdf/FT%20Kristiina%20Huhtanen%20%20ALKU%20tapahtuma%20JKL.pdf>
- Varpu i.a. Tukea ajoissa. Viitattu 2.10.2010.
<http://www.varpu.fi/index.phtml?s=677>
- Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

HUOLEN VYÖHYKKEISTÖ

Tom Arnkil & Esa Eriksson, THL

EI HUOLTA	PIENI HUOLI	TUNTUVA HUOLI	SUURI HUOLI
1	2	3	4
Ei huolta lainkaan.	<p>Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä.</p> <p>Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.</p> <p>Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.</p>	<p>Huoli kasvaa ja on tuntuva.</p> <p>Luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.</p> <p>Omat voimavarat ehtymässä.</p> <p>Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin *) lisäämisen tarve.</p>	<p>Huolta on paljon ja jatkuvasti, huoli on erittäin suuri.</p> <p>Omat keinot loppumassa tai lopussa.</p> <p>Lisävoimavaroja, kontrollia ja muutoksen tilanteeseen saatava heti.</p>

* kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä rajoittamalla jotakin epätoivottavaa asiaa esim. päihteiden käyttöä

LIITE 2: Huolen puheeksioton ennakointilomake

Verkostotutkimus ja kehittämismenetelmät

T. E. Arnikl & E. Eriksson

HUOLEN PUHEEKSIOTON ENNAKOINTILOMAKE

Lomake on suunniteltu sähköiseksi lomakkeeksi. Voit kirjoittaa vastaukset suoraan lomakkeeseen. Jos haluat tulostaa lomakkeen ja kirjoittaa vastaukset siihen käsin, käy painamassa Enter jokaisen kysymyksen kohdalla (harmaa palkki), jotta saat tarvittavan tilan vastauksille tulostettavaan versioon.

Lomake on tarkoitettu tueksi tilanteissa, joissa:

- Sinulla on huolta lapsen/ nuoren hyvinvoinnista
- Et ole syystä tai toisesta ottanut asiaa selvästi puheeksi huoltajien kanssa ja
- Haluat kehittää huolen ilmiäsemistä osana työtäsi lasten ja nuorten hyväksi

Lomakkeessa on kolme osaa:

- 1) **A osa** on tarkoitettu täytettäväksi silloin kun olet valitsemassa tilannetta, jossa aioit kehittää huolen aiheesi puheeksiottamista.
- 2) **B osa** on tarkoitettu täytettäväksi silloin, kun olet juuri valmistautumassa tapaamaan lapsen/nuoren huoltajan tai huoltajat. Voit käyttää lomaketta myös muiden lapselle tärkeiden aikuisten kanssa.
- 3) **C osa** on tarkoitettu täytettäväksi pian tuon tapaamisen jälkeen.

A. Täytä, kun valitset tilannetta (kysymykset 1-3)

1a. Perustiedot lapsesta/nuoresta, perheestä (ilman tunnistetietoja)

1b. Perustiedot sinusta: toimipisteesi, ammattisi

2. Keitä perheenjäseniä tapaavat ja mitä teet heidän kanssaan?

3a. Mistä olet huolissasi lapsen/nuoren tilanteessa?

3b. Mitä tapahtuu, jos et ota huoltasi puheeksi?

3c. Mille vyöhykkeelle huolesi sijoittuu?

Pieni huoli Huolen harmaa vyöhyke Suuri huoli

B. Täytä ennen tapaamista (kysymykset (4-8))

4. Missä asioissa (arviosi mukaan) lapsen/nuoren huoltaja/t kokee saavansa sinulta tukea?

Onko asioita, joissa hän/he voi kokea sinut uhkaavaksi?

Tuki:

Uhka:

5.a. Mitä voimavaroja lapsessa/nuoressa ja hänen tilanteessaan näet ja mitä voisit niistä kertoa huoltajalle/huoltajille?

5b. Mitä sinä ja huoltaja(t) voisitte tehdä tahoillanne ja/tai yhdessä lapsen/nuoren tilanteen parantamiseksi?

6. Miten otat huolesi ja yhteistyötoiveesi esille? Sanoita; mieti vaihtoehtoisia tapoja ilmaista huolesi, se miten kerrot voimavaroista ja ehdotat yhteistyötä

7a. Ennakoin mitä tapahtuu puheeksiottamistilanteessa. Kuka reagoi ja miten?

7b. Ennakoi mihin puheeksiottaminen johtaa lähitulevaisuudessa?

Jos ennakoit, että puheeksiottaminen heikentää mahdollisuuksia huoventaa lapsen/nuoren tilannetta, palaa pohtimaan a) missä todella tarvitset huoltajan/huoltajien apua ja b) miten saat tuon avun; eli sanoita yhteistyötarjojjesi uudestaan.

8. Millainen tila ja aika olisi tällaiselle kohtaamiselle otollinen eli milloin ja missä otat asian puheeksi?

C. Täytä pian tapaamisen jälkeen (kysymykset 9-11)

9. Miten toteutit puheeksiottamisen?

10. Mitkä olivat tunnelmasi puheeksioton

a) alla:

b) aikana:

c) jälkeen:

11.a. katso ennakoitejasi kysymyksessä nro 7. Tapahtuiko niin kuin ennakoit vai jotakin muuta? Koitko jotain yllättävää?

11b. Miltä toiminta lapsen/nuoren tilanteen helpottamiseksi nyt näyttää? Mikä herättää toiveikkuuttasi? Mikä huolestuttaa edelleen?

11c. Mitä aiot tehdä tämän huolesi vähentämiseksi?

LIITE 3: Kyselylomake

Uuden lastensuojelulain vaikutukset työhön seurakunnissa

1) Sukupuoli

- Nainen
 Mies

2) Ikä

- alle 30 v.
 30-40 v.
 41-50 v.
 51-60 v.
 yli 60 v.

3) Ammatti/tehtävä srk:ssa

- lapsityöntekijä
 varhaisnuorisotyöntekijä
 nuorisotyöntekijä
 erityisnuorisotyöntekijä
 diakoniatyöntekijä
 pappi, vastuualueena
 muu, mikä

4) Seurakunnan jäsenmääräinen koko

- 3 000 tai alle
 3 001 - 6 000
 6 001 - 9 000
 9 001 - 15 000
 15 001 - 30 000
 30 001 tai yli

5) Hiippakunta

- Espoon hiippakunta
 Helsingin hiippakunta
 Kuopion hiippakunta
 Lapuan hiippakunta
 Mikkelin hiippakunta
 Oulun hiippakunta
 Porvoon hiippakunta
 Tampereen hiippakunta
 Turun arkkihiippakunta

6) Onko lastensuojelulain uudistuksella ollut vaikutusta työhösi? Miten/Miksi ei?

- paljon
 jonkin verran
 vähän
 ei ollenkaan

7) Onko Aika puhua – aika vaieta – koulutuksesta ja siihen liittyvästä materiaalista ollut hyötyä sinulle? Miten/Miksi ei?

- paljon
- jonkin verran
- vähän
- ei ollenkaan

8) Millaista lisäkoulutusta koet tarvitsevasi lastensuojeluun liittyen?

9) Oletko tehnyt vuosien 2008-2009 aikana lastensuojeluilmoitusta? Jos kyllä, niin kuinka monta?

- ei, en ole tehnyt
- kyllä, olen tehnyt

Voit siirtyä kysymykseen nro 12, jos vastasit edelliseen kieltävästi.

10) Mikä on ollut syynä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen?

Valitse 1-3 yleisintä syytä.

- lapsen tarpeiden laiminlyönti
- lapsen kohdistuva väkivalta
- lapsen ongelmat (esim. päihteidenkäyttö, mielenterveyden ongelmat)
- vanhempien päihteiden käyttö
- vanhempien mielenterveysongelmat
- taloudelliset tekijät
- seksuaalinen hyväksikäyttö
- muu, mikä?

11) Millaisia seurauksia lastensuojeluilmoituksen tekemisellä on ollut

a. lapselle

b. perheelle, josta ilmoitus on tehty

c. sinulle

d. muille, kenelle?

12) Onko lastensuojeluilmoitusten määrä muuttunut seurakunnan toiminnassa verrattuna vuoteen 2007?

- kyllä, kasvanut
- kyllä, vähentynyt
- ei, pysynyt ennallaan

13) Jos olet pohtinut lastensuojeluilmoituksen tekoa, mutta et ole sitä tehnyt, mikä on estänyt ilmoituksen tekemisen?

- tietämättömyys lastensuojeluilmoituksen tekemisen käytännöstä
- vaihtoehtoisuus
- suhde lapsen/nuoren vanhempiin
- luottamus
- pelko
- muu, mikä?

14) Jos huoli on herännyt lapsesta/nuoresta, oletko ottanut sitä puheeksi

- lapsen(alle 12v.) kanssa
- nuoren(12-18v.) kanssa
- työtovereiden kanssa
- lapsen/nuoren vanhempien kanssa
- esimiehen kanssa
- kunnan työntekijän kanssa
- jonkun muun kanssa

15) Jos huoli lapsesta/nuoresta on herännyt, mutta et ole tehnyt lastensuojeluilmoitusta, mikä on ollut syynä huoleen?

- lapsen tarpeiden laiminlyönti
- lapseen kohdistuva väkivalta
- lapsen ongelmat(esim. päihteidenkäyttö, mielenterveyden ongelmat)
- vanhempien päihteiden käyttö
- vanhempien mielenterveysongelmat
- taloudelliset tekijät
- seksuaalinen hyväksikäyttö
- muu, mikä?

16) Teetkö työssäsi moniammatillista yhteistyötä lastensuojeluun liittyen? Jos kyllä, niin keiden kanssa.

- kyllä, seurakunnan sisällä
- kyllä, muiden toimijoiden kanssa
- en

17) Minkälaisia varhaisen puuttumisen menetelmiä on käytössä sinulla/seurakunnassasi?

18) Minkälaista tukea/lisäkoulutusta toivoisit varhaiseen puuttumiseen ja tukemiseen?

19) Mitä muuta haluaisit sanoa?